

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1877.

Andra Kammaren.

N:o 44.

Lördagen den 21 April.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes öfverläggningen angående *punkterna 2, 3, 4 och 5 i* Särskilda Utskottets för behandling af förslaget till värnpligtslag m. m. utlåtande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga propositioner N:is 15 och 16 samt de delar af Dess nådiga proposition N:o 1, som dermed ställts i förbindelse, äfvensom i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar väckta motioner i samma eller dermed sammanhängande ämnen.

*Angående
Försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)*

Herr Svensén erhöll ordet och yttrade: Riksdagen har redan 1873 beslutit, att grundskatterna och indelningsverket böra aflyftas i sammanhang med ordnandet af försvaret. Om den saken lärer väl icke vidare vara skäl att tvista; ty det är ett Riksdagens beslut, men det visar sig allt mer och mer att, då genom 1873 års underdåniga skrifvelse frågorna om vårt försvar och vårt skatteväsende sammanbundos, ingenting dermed vunnits för deras snabbare och lyckligare lösning. Hade frågorna kunnat behandlas hvar för sig, skulle en lösning genom partiella reformer må hända icke varit omöjlig. Men hvarje förslag i denna riktning har afvisats, och det återstår således ingenting annat, än att begge frågorna stå och falla med hvarandra.

Under sådana förhållanden blifva de partiella reformerna ytterligt försvarade, och med bästa vilja i världen att åstadkomma en god lösning, nödgas man dock att afslå det ena opraktiska förslaget efter det andra, äfven med fara att allt jemt blifva kvar på den gamla ståndpunkten. Det tyckes mig klart, att med fasthållande af de år 1873 uttalade grunder, kan Riksdagen ej ingå på något annat, än en efter våra förhållanden lämpad fullständig försvarsplan i förening med en lika fullständig afskrifningsplan, så väl för indelningsbördan som grundskatterna; som saken nu blifvit stäld, är någon annan utväg icke tänkbar.

Så väl Kongl. Maj:t som Utskottet hafva likväl gjort försök till en sådan partiel lösning, vittnande om god vilja — jag säger ej annat — men ty vär af den art, att ingendera kan hafva någon utsig till framgång.

De partiella lindringar i indelningsverksbördan, som föreslås, kunna väl i och för sig vara goda, men skulle dock om få år be-

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

finnas af ringa eller intet värde. Så vida nemligen den indelta soldaten efter värnpligtens utsträckning skall kunna väl fullgöra sin skyldighet som *stamsoldat*, måste anspråken på honom betydligt stegras och hans öfningstid i samma mån utsträckas. Statens berättigade fordran att få en god stam, blefve då stald gent emot rust- och rotehållarnes lika berättigade fordran, att ej härigenom blifva underkastade några *särskilda* ökade bördor. Detta oafsedt, är det redan nu en orimlighet, att då öfrig grundskatt redan 1869 fastställdes till ett visst belopp, som ej får öfverskridas, indelningsbördan alltjemt ökas i bredd med värdenas förändring. Det första, som härvid vore att göra, synes mig sålunda vara, att för hvarje rote och rusthåll fastställa indelningsbördan till ett visst belopp, som ej finge öfverskridas. Detta kunde lämpligen verkställas så, som jag förlidet år föreslog, att de rust- och rotehållarne åliggande skyldigheter öfverflyttades på statsverket och ersattes af en motsvarande vakansafgift, som skulle utgå, intill dess en afskrifning vore besluten, och under afskrifningstiden på lämpligt sätt minskas.

Af det skick, hvori frågorna framkommit till Riksdagen, vill det synas, som att regeringen verkligen velat skilja dem åt, men sättet härför, torde icke vara det bästa. Indelningsbördan trycker de deraf betungade på alldeles samma sätt som grundskatterna, och det är klart att begge dessa skatter böra dela samma öde. Då nu regeringen stält indelningsbördans delvisa aflyftande i samband med försvarsverkets ordnande, men derifrån alldeles skilt frågan om grundskatterna i inskränkare mening, så är detta ett förfarande som icke kan gillas och står i fullkomlig strid med 1873 års beslut.

Det är otvifvelaktigt, att den lindring, som genom en blifvande afskrifning kommer rust- och rotehållare till del, föranleder till utsträckning af värnpligten. Men det är i sanning förunderligt, att så få, och allra minst herrar fackmän, vilja erkänna, i huru hög grad denna pligt skulle kunna lindras genom lagstadgade och väl ordnade öfningar i hemorterna under åren näst före beväringens ålder, hvarom 1867 års Försvars-Utskott talar. Alldeles ostridigt måste det vara, att en yngling med samma fördel skulle kunna inhemta en god del af hvad som nu å regementets öfningsplats inläres inom mindre kretsar, t. ex. korporalskaps- eller kompaniområden, lämpade, så vidt folkmängden tillåte, efter socknar och härad, och detta utan att han för den skull behöfde ryckas från hemmets krets, och i synnerhet skulle den viktiga skjutskickligheten på sådan väg ernås, derpå ger Schweiz talande bevis. Folkstämningen öfver allt i landet skulle lättare vinnas härför än för en sådan utsträckning af beväringens- eller värnpligtsöfningarne, som den Kongl. Maj:t och Utskottet på hvar sitt håll föreslagit och som öfverallt i landet mött ogillande.

Det högsta, hvartill jag skulle velat utsträcka beväringens, de värnpligtiges, öfningstid, då den nu afsedda reformen genomföres, sammanfaller i det närmaste med den tid herr Bruhn i sin reservation föreslagit. Denna min mening har jag velat i Kammarrens protokoll nedlägga, men då intet förslag om sådana hemortsöfningar föreligger, vill jag derutinnan icke göra något särskildt yrkande.

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Då nu emellertid det af herr Key framlagda skrivelseförslaget ställer denna öfningstid lika med hvad denna Kammare 1875 erbjudit, har jag underordnat min mening, och hoppas att regeringen tager förslaget om hemortsöfningar i sådant öfvervägande, att tiden för de värnpliktigas öfningar inskränkes till det minsta möjliga.

Vårt land vill ej och kan ej numera drifva någon eröfringspolitik; det är ju således endast för försvaret vi rusta oss. Må vi likväl icke uppoffra mera härpå under fredens dagar än att vi kunna möta krigets, om dessa skulle komma, hvilket jag dock, så vida vår regering fortfarande iakttager en god fredspolitik, hoppas aldrig må inträffa.

Med en talare i länsbanken, här nära, förenar jag mig om den meningen, att våra lagar böra så revideras, att landet är skyddadt för möjligheten att invecklas i ett anfallskrig och att en mera tidsenlig och rättvis straffskala införes på det militära området.

I mer och mindre förtäckta ordalag framhålles från motsidan: ja, det är bara de egennyttiga bönderna, som ej vilja göra något för landets försvar. Nej, mine Herrar, så är likväl icke förhållandet; dessa bönder, som i århundraden nästan ensamma upprätthållit detta försvar, hafva aldrig undandragit sig att göra något för dess förbättrande, ehuru de hoppats att det nya representationsskicket en gång i en ej allt för aflägsen framtid skulle menskligt utjemna de missförhållanden som förefinnas, och beträffande hvilka man icke får le åt bonden, i fall han med den store skalden utbrister:

Hvem gifver åt landet dess närande saft,
Hvem föder det? Brödet är vårt;
Af oss har det helsa, af oss har det kraft,
Och blöder det — *Blödet är vårt!*

Jag ansluter mig till Herr Keys förslag.

Herr J. P. Nilsson: Diskussionen har nu fortgått så länge, att det icke torde vara för tidigt att önska ett snart slut på densamma. Under sådant förhållande vill jag för min del icke länge taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk, utan endast tillkännagifva min ståndpunkt i förevarande fråga. Jag får dervid först och främst tillkännagifva, att jag icke med min röst kan bidra till framgång åt det beslut, hvartill Utskottet kommit. Orsaken dertill är den, att Utskottets beslut icke enligt min åsigt kan undanrödja det odiosa tvistefrö, som nu existerat ett par hundra år — den olika börda som trycker en del af landets invånare med afseende å underhållet af vårt indelningsverk. För att i detta afseende helt och hållet förbigå, hurusom städernas befolkning blifvit mer och mer gynnad, vill jag endast påpeka några förhållanden angående den ojemna fördelningen af indelningsverkets bördor på landsbygden. Der finnas mångfaldiga exempel på att hemman, åsatta taxeringvärde af 20,000 kronor, äro lika hårdt roterade som hemman med 200,000 kronors taxeringsvärde, hvilket åter är en följd deraf, att de förra hafva en betydlig grundskatt att draga, men deremot icke de senare. Så finnes det säterier, taxerade till ett värde af en half million kronor, de der icke hafva den ringaste känning hvarken af indelnings-

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

verkets eller grundskatternas bördor. Hvarföre då icke söka att bereda likställighet och sålunda undanrödja detta odiösa tvistefrö? Utskottet har visserligen föreslagit de lindringar, som enligt dess egen tanke varit af behovet påkallade och för ändamålet tillfyllestgörande. Men dessa lindringar uppväga icke på långt när de ökade bördor, som rust- och rotehållare redan fått och i ännu högre grad skulle, genom antagande af Utskottets förslag, komma att få vidkännas. Då jag anser tiden vara inne att vi förena oss om något beslut, hvarigenom de så länge och med rätta öfverklagade olägenheterna och orättvisorna kunna afhjelpas, har jag i detta fall icke funnit något bättre förslag vara framställt än det af min ärade granne Herr Key framlagda; och jag kan verkligen icke undertrycka min förvåning öfver att man haft så många anmärkningar att framställa mot detta skrifvelseförslag, helst deri angifves, att efter 15 års förlopp tiden för de värnpligtiges öfning kan utsträckas ända till 90 dagar, under det Utskottets förslag endast upptager 62 dagar.

Om icke frågan blifver så löst, att underhållet af vår armé drabbar hvar och en efter förmögenhet, tror jag med säkerhet, att vi komma dertill att behöfva mycket mer än 15 år, innan vi komma till en sådan öfning, som nu kan hända skulle kunna på denna tid åstadkommas. Jag skulle kunna hafva ofantligt mycket mera att anföra, men här har talats så mycket för och emot, att jag icke behöfver det, utan jag ber att blott få tillägga, att jag icke kommer att rösta för Utskottets förslag, utan ber att få instämma i Herr Keys skrifvelseförslag.

Herr Ola Andersson: Om det är en tung pligt att under dessa bekymmersamma dagar deltaga i afgörandet af en fråga, som kommer att så djupt ingripa i fosterlandets öden som denna, är det dock glädjande att finna, att under den diskussion, som under två dagar egt rum, iakttagits en moderation, som bör åtminstone i mina ögon, inge den förhoppning, att frågan ryckt ett steg närmare sin lösning. Under erkännande af detta skall det blifva mitt bemödande att söka iakttaga samma hofsamhet, och om jag här emot skulle fela, ber jag på förhand om benäget öfverseende, men jag kan dock under bemödande härom icke uppoffra min öfvertygelse åtminstone i mera väsentliga delar. Först ber jag att få nämna, att jag med afseende på Utskottets betänkande tror, att Utskottet gått något öfver sin grundlagsenliga befogenhet enligt stadgandet i 39 § Riksdagsordningen, hvilken reglerar Stats-Utskottets åligganden och befogenhet. Enligt denna § skall Stats-Utskottet, sedan det undfått del af Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof (och de motioner, hvilka blifvit i Kamrarnes väckta angående anslagsfrågor) sedermera pröfva och granska statens behof och derefter till Riksdagen afgifva förslag, sedan Utskottet iakttagit nödiga indragningar och besparingar.» Detta senare stadgande innebär enligt min tanke för Stats-Utskottet både en rätt och pligt att göra nedsättningar, der Stats-Utskottet finner det lämpligt att nedsätta, men ingenting finnes stadgadt, som ger Utskottet rätt att föreslå en ökning i statens behof utöfver hvad i före-

skrifven ordning blifvit begärdt. Om detta gäller om Stats-Utskottet, gäller det i högre grad om de Särskilda Utskott, som tillsättas att behandla frågor, som eljest skulle höra under Stats-Utskottet. Nu har Kongl. Maj:t föreslagit en summa af 400,000 kronor att användas till lindringar i rust- och rothällarnes besvär. I de framlagda förslagen angående härordningsfrågan hafva icke några andra förslag till lindringar blifvit gjorda eller några högre summor blifvit begärda. Det förefaller mig då, att detta Särskilda Utskott icke alldeles säkert haft grundlagsenlig rätt att föreslå lindringar gående derutöver. Det kan endast grunda sig på de förslag, som angående afskrifningen blifvit väckta. Jag kan icke erkänna, att afskrifning och lindringar är detsamma, och säkert är att de motionärer, som föreslagit afskrifning, icke tänkt sig att deras förslag skulle begagnas för att underhjelpa Riksdag och Utskott att komma från afskrifningsprincipen. Jag hade emellertid icke tänkt vidröra detta, förr än jag fick höra en talare på stockholmsbänken, Herr Rubenson, draga i tvifvelsmål grundlagsenligheten i det här framlagda förslaget till ett motiveradt afslag. Jag skall icke heller längre vidröra detta ämne eller vidhålla mina betänkligheter i detta fall. Jag hoppas vi kunna komma öfverens om att qvitta.

Jag hade icke tänkt att vid den nu föreliggande frågan hålla något långt tal. Jag tror, att i denna sak är taladt så mycket, att föga kan vara att tillägga, men då det blifvit uttaladt en mängd satser, som icke böra i protokollet stå ovederlagda, kan det nästan vara en skyldighet att till granskning upptaga åtminstone de viktigare bland dessa, och därför har jag trott mig böra taga Kammarrens tid en stund i anspråk.

Jag skall då först fästa mig vid hvad som af ett par talare i går och senast af Landshöfding Asker i dag blifvit framhållet, och hvilket vi alla hafva hört och läst många gånger, att indelningsverkets värde årligen uppgår till omkring 4¹/₂ million kronor. Jag hoppas, att man skall såsom en allmängiltig sats erkänna, att en sak icke alltid är värd hvad den kostar. För att taga en bild, vill jag t. ex. välja denna: om en egendomsegare har hemman, af hvilkas innehafvare han eger en viss arbetskyldighet, men dessa hemman ligga långt från hufvudgården, så att bönderna på dessa hemman få gå eller köra långa vägar emellan hufvudgården och sina hem, komma trötta fram till arbetet och spilla en dyrbar tid utöver sjelfva arbetet på gården, äro mindre tjenliga för eget arbete följande dagen och göra ofta rätt stora förluster genom att låta egna arbeten i en bråd tid stå stilla, så undrar jag om detta arbete för egendomsegaren har det värde, det kostar desse arbetskyldige bönder.

Ungefär så vill jag, att man skulle göra undersökningen, om indelningsverket har för staten det värde, som det kostar rust- och rothällarne. Jag tror, att Herrarne skola medgifva, att ett stort antal af dessa indelta soldater, som medgifvas rätt att qvartjena till dess de erhålla pension, äro utlefvade gubbar och — utan att jag dermed vill hafva sagt något ondt om de indelta soldaterne, det kan annars nog sägas något af hvarje slag — komplett odugliga att skickas i fält. Jag har i någon militärisk tidskrift sett en uppgift,

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

för hvars rättighet jag dock icke vill ikläda mig något ansvar, att det är ända till $\frac{1}{3}$ af dessa indelta soldater som icke skulle vara dugliga att skickas i fält. Äfven om man från detta procenttal från- drager någon del, måste dock medgifvas, att man för de penningar, som årligen påkostas den indelta armén, icke har den valuta, man kunde och borde hafva. Härtill kommer, att icke blott dessa gamla gubbar utan äfven de medelåldrige soldaterna, hvilka icke kunna bibringas något större mått af färdighet, än det de redan innehafva, likväl år efter år skola vandra eller rida samma väg fram och till- baka till samma öfningar, i stället för att dessa både statens och enskildas kostnader bättre kunde användas på nya krafter. Jag frå- gar, om detta är väl använda penningar, eller om de icke bättre kunde användas till en armé med hastigare omsättning, hvarigenom vunnas en större mängd öfvadt folk, som i behofvets stund vore disponibelt. Det är vid betraktande af dessa omständigheter man helt visst måste erkänna, att det värde, indelningsverket för staten eger, måste betydligt reduceras under de kostnader, rust- och rote- hållarne få derå göra. Erinrom oss vidare att den afskrifning, som beslöts vid 1873 års riksdag, eller 3 procent årligen under $33\frac{1}{3}$ år, skulle enligt skattejemkningskomitén vara liktydig med *half af- skrifning*, hvarjemte de, som erhålla afskrifning, väl lika med andra få en förmögenhetsskatt igen i annan form. Jag frågar er då, mine Herrar, manne det icke är skäl att taga dessa omständigheter i nå- got betraktande i stället för att tvista om bibehållande af detta in- delningsverk. En af oss alla högt värderad ledamot af denna Kam- mare stälde vid sistlidne riksdag till en annan ledamot en uppma- ning att genomgå en kurs i nationalekonomi. Jag vågar rekommen- dera de af mig omnämnda frågorna till våra nationalekonomers och statekonomers uppmärksamhet; jag tror, att de hittills icke blifvit tillräckligt pröfvade.

Hvad är det nu, mine Herrar, som gjort att vi under två da- gars diskussion hufvudsakligen tvistat om dessa lindringar eller af- skrifningar i stället för hufvudfrågan? Hvad, om icke *den omstän- digheten, att man påtagligen vill försöka komma ifrån ett i mina ögon lyckligt beslut*, hvarigenom man lyckats förena de stridiga meningarne i afseende å skatteregleringsfrågorna och genom hvars vidhållande man nu endast haft att söka förena meningarne om hvilka uppoffringar af tid och penningar vi böra göra för försvaret. Genom vidhållande af detta beslut skulle man ock åstadkommit likhet mellan olika orter och förmögenhetsslag och vunnit ett resultat, lika lyckligt för fader- neslandet som fruktbringande för Riksdagen. Herr Abraham Rund- bäck och Landshöfdingen Bergström hafva visserligen försäkrat oss, att, äfven om Utskottets förslag antoges, afskrifningsprincipen skulle vara bevarad. Men härom vill jag säga hvad Herr Bergström yttrat i fråga om den aflönade stam, som föreslagits i det af Herr Key framlagda förslaget. Han uppräknade nemligen vissa herrar, hvilkas namn han icke ville taga till godo såsom borgen för dessa aflöningsars beviljande. Likaså får jag säga om Herrar Rundbäck och Bergström, att jag, med all aktning i öfrigt för deras personer, ej vill antaga deras borgen, för att, i händelse Utskottets förslag antages, en af-

skrifning af indelningsverket kommer att fortgå i den ordning Riksdagen år 1873 tänkt sig. Det förefaller mig ock, som hade Herr Rundbäck, hvilken i synnerhet sökt göra troligt att afskrifningsprincipen genom antagande af Utskottets förslag blifvit bevarad, gjort sig härvid skyldig till en och annan motsägelse. Utskottet säger nemligen på flera ställen, att det vill bygga härordningen »på den gamla grunden.» Ett af de två: *antingen* menas med den gamla grunden indelningsverket, *eller* ock måste dermed förstås en stam, som af statsverket skulle rekryteras och aflönas. Det senare kan dock så mycket mindre vara Utskottets mening, som Herrar Casparsson och Rundbäck under denna diskussion påstått, att en stam, upprättad enligt grunderna i det af Herr Key framlagda förslaget, skulle vara omöjlig att anskaffa; och denna stam skulle dock vara af samma storlek, som den af Utskottet föreslagna, i händelse Utskottet menat någon annan än den indelta. Det återstår då efter mitt förmenande ingen annan förklaring, än att Utskottet med den gamla grunden afsett indelningsverket. Men att en *afskrifning* skall kunna ske med bibehållande af indelningsverket, kan jag omöjligen fatta, men äfven *om* sådant vore tänkbart, har man ingen utsigt att utan fortfarande strider, iiknande dem vi nu förehafva, fortsätta den beslutade afskrifningen, då man erinrar sig de yttranden, som man både under denna diskussion och enskildt fått höra, men hvilka sistnämnda jag ej vill tillåta mig att upprepa. Så yttrades t. ex. af en talare på stockholmsbänken, att han icke ens med godt hjerta skulle vilja medgifva de lindringar, Utskottet nu föreslagit. Jag skulle kunna upprepa åtskilliga sådana yttranden af de talare, som förorda Utskottets förslag. Då jag likväl varit något med och känner riksdagsluften, undrar jag om man med uttalande af sådana åsichter bör kunna vänta, att en ständigt afskrifning kan vara att emotse, derest Utskottets nu föreliggande förslag antages. Jag tror att man har grundad anledning att tvifla derpå. Såsom jag redan nämnt, beklagar jag, att ett sådant i min tanke klokt och, derest det komme till utförande, lyckligt beslut nu skall såsom en såpbubbla sönderbrista för att lemna rum för upprepade nya tvister, kif och strid mellan stad och land samt mellan olika orter.

I likhet med Herr Bruhn anser jag att *lindringarne för rust- och rothållare* icke böra utbytas *mot ökad öfning af de värnpligtige*. Det är för mig alldeles omöjligt att fatta, att Riksdagen skall anslå lindringar till rust- och rothållarne *derför* att våra beväringsskyldige skola hafva ökade vapenöfningar. Man skulle visserligen kunna säga, att jordbrukarne blefve de, som mest komme att lida af den ökade värnpligten, enär arbetena för jordbruket äro viktigast under samma tid af året som beväringsofningarne pågå. Dessa arbeten äro dock lika för *alla* jordbrukare, hvadan då konsekvensen fordrade att de ifrågasatta lindringarne komme *alla* jordbrukare till godo. Jag kan dock icke tro att sådana lindringar böra tillkomma dem mot den ökade värnpligt, som skulle åläggas beväringen, sådant begär hvarken jag eller någon annan. För min del vill jag åtminstone icke för den ort jag representerar mottaga dessa lindringar.

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Återstår således icke annat än att — hvad som är fullt befo-
gad — gifva lindringar för de ökade kostnader, som dels hafva
uppkommit för rust- och rothällarne genom de ökade rekrytöfnin-
garne och de ökade öfningarne i militärskolan. Vid kavalleriet t. ex.
hade för några år sedan rekryten blott att genomgå en kurs på
tre månader; nu åter måste han genomgå två eller tre sådana förutom
underbefäls-, korporals- och hofbeslagsskolorna m. m. Kostnaderna
för dessa allmänna behof vill man lägga endast på en enda sam-
hällsklass. Jag vill således säga, att, om lindringarne skola vara be-
rättigade, skola de gifvas för sådana kostnader, som dels redan upp-
kommit och dels framdeles uppstå genom det ökade arbete som
älägges det indelta manskapet. Men härom tvista vi icke nu. Jag
sätter så litet värde på dessa lindringar, att jag icke tror att jag
skulle röna klander af mina kommittenter, om, när jag kommer hem
från riksdagen, jag skulle omtala för rust- och rothällarne att jag
vid mitt sträfvande att bevaka allas rätt ansett mig böra afstå från
de ifrågavarande lindringarne och blott vidhållit den åsigten att lik-
het i beskattningen borde åstadkommas för alla samhällsklasser. Af
detta skäl kan jag icke gilla Utskottets förslag.

Eftersom man emellertid nu åter synes vilja upptaga den gamla
striden och icke vidare vidblifva öfverenskommelsen af år 1873, så
nödgas jag, churu ogera, upptaga frågan om rust- och rothällarnes
på knektekontrakten lagligen grundade rättigheter. Den personliga
krigstjenstskyldigheten är lika gammal som vår historia; den lag-
stadgades, så vidt jag vet, första gången genom konung Christofers
landslag af år 1442. Adeln sökte sedermera vid de under dessa tider
ofta inträffande krigen undandraga sig all utskrifning. Den hade
redan då stora egendomar, erhöll förlåningar af kronan och ökade
sina fastigheter på många tvetydiga sätt, som jag icke nu vill upp-
räkna, då jag förutsätter att de äro Herrarne väl bekanta. Medan
de på sina egendomar hade mycket folk, som var befriadt från ut-
skrifning, ökades denna tunga så mycket mer för den öfriga be-
folkningen. Detta, jemte en del godtycke, som bedrefs, gjorde att
allmogen i Dalarne, år 1612, efter hvad jag vill minnas för första
gången, erbjöd sig att i stället för att vara underkastad utskrifning
uppsätta 900 man till landets försvar. Denna siffra ökades senare
till 1,200. Så vidt jag funnit, vill det synas, som om regenterne denna
tid icke varit särdeles angelägne att på detta sätt utbyta den per-
sonliga krigstjenstskyldigheten, emedan de tydligt insågo att den
till siffran bestämda truppstyrka, som sattes i den förra organisatio-
nens ställe, komme att blifva oförändrad, äfven om folkmängden
ökades, under det att konungen förut haft den resursen att stundom
vid behof utskrifva en ganska betydlig procent bland de utskrifnings-
skyldige. På allmogens upprepade klagomål förelade Konung Carl
den elfte denna fråga år 1682 för Rikens Ständer, som lemnade
honom rättighet att, såsom orden lyda, träffa aftal med allmogen
om detta sätt att skaffa manskap i stället för den gamla utskrifnin-
gen. Jag skall icke tillåta mig att uppläsa de första knektekontrakten
mellan kronan och hvarterdera af landskapen Upland, Södermanland,
Östergötland m. fl. De torde utan tvifvel vara bekanta för Kam-

marens Herrar ledamöter, och likaså att genom dessa kontrakt tillförsäkrades frihet från all slags utskrifning, så länge de fullgjorde sina kontraktsenliga förbindelser. Det har yttrats af en talare bredvid mig, Friherre Leijonhufvud, att dessa friheter icke gälde för alla landskap, icke för rusthållarne i allmänhet och företrädesvis icke i Skåne. Jag skulle kunna uppläsa bevis för, att de gälla äfven för dessa, men jag vill icke upptaga tiden dermed; jag vill blott hänvisa till ett anförande, som vid riksdagen 1871 hölls i denna Kammare af en gammal och känd representant från Skåne, Herr Sven Nilsson i Österslöf, i hvilket, såsom jag tror, det blifvit nöjaktigt bevisadt att utskrifningsfriheten gälde för alla, således äfven för rusthållarne och äfven för Skåne. Men om nu så är, att indelningsverket tillkommit endast på det sätt och mot det vilkoret, att de, som för sina hemman höllo karl, skulle vara befriade från utskrifning af hvad slag den vara måtte, *har då detta aftal, hafva då dessa skyldigheter och rättigheter genom tiden förändrats? För min del känner jag ingen lag, som stadgar något sådant;* och är detta aftal icke förändradt, stå å ena sidan de åtagna skyldigheterna ännu i dag kvar; då kan jag icke se annat än, att jemväl de motsvarande rättigheterna ännu den dag, som nu är, fortfara att vara gällande.

Det yttrades af Professor Rydin, hvars anförande var i många fall fosterländskt och anslående: »detta Sverige kan icke nu i välmågans dagar offra 62 dagar till förvärfvande af skicklighet att försvara sitt fädernesland!» Jag vill tillägga: detta Sverige synes nu i välmågans dagar icke vilja göra alla sina medborgare rätt, då frågan gäller att på ett ändamålsenligt sätt ordna dess försvar! Och jag beder eder, mine Herrar, att, innan I läggen edra röster i urnan, noga betänka detta, och jag frågar eder, om I icke ären öfvertygade om, att äfven dessa rust- och rotehållare, hvilka jag anser vara lika berättigade som andra medborgare att åtnjuta rättvisa, om de icke hafva rättigheter, hvilka man totalt borttager från dem, om man tager deras ynglingar och sätter in dem i hären, så vidt man ej befriar dem från att hålla legd karl. Jag vill derjemte erinra om, att i de kontrakt, jag nyss återopat, finnes intaget ett stadgande derom, att rust- och rotehållarne icke finge onödigtvis undanstiecka för mycket folk på sina gårdar.» Härtill kan jag icke finna någon annan anledning än att Carl den elfte ansåg sig hafva rätt att utskrifva manskap blott hos sådana, som icke höllo legda karlar, och att för detta ändamål, rotehållarne ej finge hafva mera folk på sina gårdar, än som behöfdes. Dessutom fick Carl den elfte rättighet att utan Riksdagens hörande utskrifva manskap *inom de orter, der knektekontrakten icke voro uppgjorda;* och hvad bevisar detta annat än att, om utskrifning skulle ske, det utskrifna manskapet skulle tagas af dem, som icke ingått på *knektekontrakten* och att de andra, som genom sådana kontrakt förbundit sig att hålla karl, skulle derifrån befrias.

Jag påminner mig i afseende på denna fråga ett yttrande från 1871 års riksdag af dåvarande chefen för Civildepartementet, numera Landhöfdingen Bergström, i hvilket, som jag tror, han erkände, att dessa kontrakt egde bindande kraft, men tillika ansåg, att i följd af

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

det i 1809 års Regeringsform § 80 intagna stadgandet i afseende på Konungens och Riksdagens rätt öfver indelningsverket, frågan skulle förändrats från privaträttslig till statsrättslig. Jag är icke säker på, att denna uppfattning är riktig; ty, så vidt jag förstår, afser denna paragraf att reglera maktställningen mellan Konung och Riksdag i afseende på indelningsverket, och icke att betaga någon medborgare dess väl förvärfvade rättigheter; och jag kan således icke tillägga denna paragraf någon annan betydelse, än att icke Konungen ensam, icke Riksdagen ensam, eger rätt att *à statens vägnar* besluta upphäfvande af eller rubbning i indelningsverkets hufvudgrunder.

Jag skall försöka att inskränka mitt anförande så mycket som möjligt, då det finnes andra talare, som hafva anspråk på att också få ordet i denna viktiga fråga. Jag skall således icke tillåta mig att uttala några onödiga försäkringar om min ställning i frågan. Men att jag, lika gerna som någon annan, vill, att redan nu någonting göres i frågan, derom vittnar den motion, jag, tillika med några andra skänerepresentanter, framlagt, då vi icke kunde finna oss tillfredsstälde med de af Kongl. Maj:t föreslagna lindringarne för rust- och rotehallarne. Jag erkänner, att det föreslagna steget till öfningsgarnes utsträckning varit en god idé och tror att man, om blott afskrifningsidén derjemte vidhållits, skulle kunnat taga detta steg, hvilket kunnat medföra lycka; men man har här stött på denna tvist om afskrifningen och funnit, att det derjemte vore fråga om ett redan fattadt beslut. Hvad jag under sådana förhållanden har att göra, är svårt att säga. Åt det af Herr Hæggsström m. fl. framställda förslaget kunde jag naturligen, då det något liknar det förslag, som jag och de andra skänerepresentanterne i motionen afgifvit, önska framgång, då genom antagande af detsamma ett beslut i frågan redan nu kunde fattas; men då, såsom jag förnunmit, en allmän enighet åtminstone på en sida sökt samla sig omkring Utskottets förslag, hvilket jag för min del icke kan gilla, har jag för min del fått lof att sluta mig till ett annat.

Hvarför har man skolat vrida sig ifrån den träffade öfverenskommelsen? Var detta af någon nödvändighet påkalladt?

Här har sports hvem ansvaret skulle drabba, i fall frågans lösning genom förkastande af Utskottets förslag blefve uppskjuten. Herrar Rundgren, Abr. Rundbäck, A. Bergström och Dickson hafva kastat detta ansvar på dem, som icke biträda Utskottets förslag. Jag vill icke följa desse Herrar i spåren. Men det goda rådet vill jag gifva dem: dömen ej i egen sak! Ingen af oss är behörig att döma häri.

Mycket kunde vidare vara att säga för att bemöta åtskilligt af hvad här blifvit yttradt af de talare, som äro af motsatt åsigt mot mig. Endast ett par af dessa talare ber jag att få i förbigående bemöta. I det yttrande, som Herr Casparsson afgaf, uppläste han den punkt af landtmannapartiets program, som rör försvarsfrågans ordnande, men underlät att uppläsa den del af programet, som handlar om skattereglering. Herr Bergström i går och Herr Hedin i dag hafva ordat om betydelsen af den stam, som förekom i 1873 års skrifvelse samt dervid sökt bevisa, att Herr Keys förslag här-

utinnan icke öfverensstämmer med det förstnämnda. Betraktar man emellertid 1873 års skrifvelse, så skall man finna, att det upptager först och främst en befälsstam, bestående af befäl och underbefäl, korpraler och vice korpraler samt sedermera kadersoldater, uppgående tillhopa till samma antal som den indelta armén, samt dessutom specialvapnen. Läger man dessa trupper tillsammans, så finner man, att den stam, som deraf uppkommer, är lika stor som den, hvilken i nämnda skrifvelseförslag är afsedd. Det är icke möjligt, att alla dessa soldater komma att bekläda befälsplatser; en del af dem måste väl vara stamsoldater också.

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Jag ber att, i fall det motiverade afslag, hvarom här är fråga och hvilket jag för min del biträder, skulle blifva denna Kammares beslut, detsamma icke måtte allt för mycket förkättras. Det är ett ärligt försök att lösa frågan och jag är fullt öfvertygad derom, att de som förena sig om detta skrifvelseförslag äfven skola stå fast dervid. Jag skulle till och med ingenting hafva emot att ett förslag till försvarsfrågans lösning, byggt på förenämnda grunder, blefve af Kongl. Maj:t redan under innevarande år framlagdt.

Min fulla öfvertygelse är att frågan, på detta sätt en gång löst, och hvarigenom vidare utveckling, der det ej är fullt nöjaktigt, är lätt verkställbar, skall vara löst på ett sådant sätt, att svenska nationen ej blott hörsammat skaldens ord: »Gråt Svea hvad du mist men skydda hvad du eger», utan på samma gång vi dermed hafva uppfyllt hans lika fosterländska som kloka bud, att inom Sverige eröfra Finland åter. Ty endast genom att inskränka uppoffringarne inom måttlighetens gränser och dock förskaffa oss ett, så vidt möjligt är, betryggande försvar — endast derigenom är det någon möjlighet för oss att inom egna gränser göra eröfringar.

Jag yrkar bifall till Herr Keys förslag.

Häruti förenade sig Herrar *Ivar Månsson, Jan Andersson* i Jönvik. *Anders Persson* och *Bäckström*.

Herr Gustaf Jonsson: Efter de värtaliga föredrag, som blifvit hållna i detta ämne, torde det icke löna mödan att här taga till ordet, ehuruval åtskilligt vore att säga till bemötande af hvad några talare af annan åsigt än jag här yttrat. Som Kammaren emellertid lär vara bäst belåten med att man yttrar sig så kort som möjligt, så inskränker jag mig till att instämna med Herr Ola Andersson, hvilkens åsigt i det allra väsentligaste sammanfalla med mina. Lika med honom beklagar jag, om man skulle betrakta Utskottets förslag såsom svar på 1873 års skrifvelse, äfvensom jag beklagar att, enligt hvad Hans Excellens Herr Statsministern yttrade i går, vi icke hafva något förslag, byggt på andra grunder än det af Kongl. Maj:t nu framlagda, att vänta från regeringen. Vi komma således att befinna oss i samma bekymmersamma och oroliga ställning, som hittills.

Som sagdt, jag instämmer med Herr Andersson och yrkar bifall till Herr Keys förslag.

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Herr Mæchel: Då diskussionen om denna viktiga och genomgripande fråga redan varat så länge, vill jag inskränka mig till att helt enkelt tillkännagifva, det jag, ehuru icke fullt tillfredsstäld med det af Utskottet framlagda förslaget, likväl anser det innehålla så många goda saker, hvaribland särskildt må nämnas den ifrågasatta tillökningen i de värnpligtiges öfningstid, att jag kommer att rösta för detsamma.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Då jag i går vid början af frågans behandling till alla delar instämde i Herr Keys första yttrande och i det förslag, han framlade, hade jag icke ämnat begära ordet för att yttra mig i frågan, men under den diskussion, som sedan dess fortgått, har jag funnit anledning att yttra några ord. Man har nemligen uttalat ganska mycket klander mot regeringen för de förslag, regeringen tid efter annan framlagt, men detta klander är orättmätigt. Det är just rätta sättet att en gång ernå en lycklig lösning af stora frågor, att man bereder tillfälle att pröfva dem från alla sidor. Regeringen har gjort just detta, och man bör derföre vara henne tacksam. Men under den pröfning, som sålunda försvarsfrågan varit underkastad, har visat sig, att själfva motståndskraften ligger deri, att ännu icke något förslag framkommit, hvori bestämda föreskrifter lemnats, att en del af indelningsverket och grundskatterna skola afskrifvas. Detta synes mig vara den klippa, mot hvilken alla förslag i detta afseende komma att stranda, och vi hafva deri bästa beviset, att indelningsverkets bibehållande icke är med tidsandan förenligt. Så länge icke ett förslag kommer från regeringen med plan för indelningsverkets upphäfvande efter hand, så länge skall intet förslag i fråga om försvarets ordnande kunna draga med sig hela kretsen eller åtminstone pluraliteten af representanterne. Här har af många talare framstälts en mening, att det brinner i grannens knut och börjar smälla i det öfriga Europa. Detta är tal, som passar för olydiga barn för att dermed skrämma dem till lydnad, men som icke passar uti en parlamentarisk församling. Här har äfven talats om de svåra följderna af att vi i stället för den indelta armén skulle få en legd armé. Men den nya stam, man tänkt sig, kan väl icke kallas värfvad stam i jemförelse med de värfvade trupper, vi för närvarande ega, utan det är väl lika mycket legd stam, antingen den går ut från och bekostas af staten direkt eller från enskilda individer i samhället. Det synes mig vara ett och detsamma.

En talare har tillvitatt landtmannapartiet att, då landtmannapartiet tillsatt detta Särskilda Utskott, partiet således borde acceptera dess förslag. Jag vill göra den ärade talaren uppmärksam på, att icke alla medlemmar af partiet lemnade sitt förtroende till alla de personer, hvilka från denna Kammare ingingo i Utskottet. Det var ganska många som fruktade att en och annan bland dem genom att få plats i Utskottet skulle leda frågan på sidovägar. Således hvilat icke ansvaret på samlige medlemmar af landtmannapartiet. De medlemmar deraf, hvilka från början och till följd af Utskottets sammansättning trodde, att Utskottet icke kunde lyckas föreslå en lös-

ning, som kunde ega utsigt till framgång, äro icke belättna med föreliggande förslag, och jag undrar ej derpå. De medlemmar åter, hvilka talaren trodde skulle vara belättna med deras egna förtroendemäns arbete, måtte helt visst blifvit besvikna i sina förhoppningar om dessa förtroendemäns förmåga, att döma deraf, att de icke försvara förtroendemännens framlagda arbete.

En talare uppläste första stycket af landtmannapartiets program. Jag tror för min del att detta program ännu står qvar orubbadt. Af ordalydelsen framgår just att vi vilja hafva bort indelningsverket och grundskatterna, för att sätta en bättre försvarsorganisation i stället. Ännu har ingen af partiet framträdtt med yrkande om ett sämre försvar. Denna del af programmet är således fortfarande oförändrad.

Icke blir väl försvaret mycket bättre om Utskottets förslag vinner framgång, åtminstone icke för det första eller andra året. Det är med detta som med allt annat — utvecklingen kommer så småningom.

Jag skall icke trötta Kammaren med att bemöta de invändningar, som här äro gjorda mot den uppfattning af frågan, landtmannapartiet eger, utan vill i korthet tillkännagifva, att jag anser mig tvungen sluta mig till det förslag, Herr Key framlagt.

Herr Per Nilsson i Kulhult: Då denna diskussion nu räckt i två hela dagar, vill jag icke trötta Kammaren med något längre anförande och icke heller är jag vuxen till att hålla ett sådant. Oaktadt jag tecknat mig till minnes åtskilligt af hvad i frågan blifvit yttradt, för att upptaga det till bemötande, skall jag därför inskränka mig till att tillkännagifva, att jag kommer att rösta för Herr Keys skrifvelseförslag. Jag gör det af det skälet, att detta går i samma syfte som den skrifvelse, 1873 års riksdag beslutade.

I öfrigt ber jag att få instämma i det yttrande, som Herr Ola Andersson nyss afgifvit.

Herr Fredricson: Jag hade icke begärt ordet, om icke denna fråga vore så stor och vigtig, att jag ansett mig böra hafva mina åsikter deri förvarade i protokollet. Jag får således tillkännagifva, att jag icke kan nedlägga min röst för Utskottets förslag, utan att jag biträder det skrifvelseförslag, som Herr Key framlagt.

Herr Peter Olsson: Af tvenne skäl har jag varit tveksam, huruvida jag borde yttra mig i denna fråga. Det ena skälet är, att denna diskussion redan så länge uttänjts, att man med fog kan sätta i fråga, huruvida icke Kammaren måste önska, att med snaraste se den afslutad; det andra skälet är, att de förslag, som här föreligga till behandling och öfver hvilka jag skall afgifva min röst, äro af den beskaffenhet, att intetdera fullt tillfredsställer mig. Jag har förut i denna Kammare uttalat den åsikten, att ju förr vårt försvarsväsende på ett för vårt land tillfredsställande sätt och i öfverensstämmelse med landets krafter kan ordnas, desto bättre, och jag är fullkomligt af samma åsigt nu; hade därför gerna sett, att redan

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

vid denna riksdag ett beslut i frågan kunnat fattas. Då jag emellertid befarar, att så möjligtvis icke kommer att ske och jag har den pligten att afgifva mitt votum, när frågan slutligen inom denna Kammare skall afgöras, har jag ansett mig skyldig beledsaga mitt votum med några anmärkningar till protokollet. Jag skall dock icke länge upptaga Kammarens tid, utan försöka inskränka mig så mycket som möjligt.

Det första som fäst min uppmärksamhet, var det yttrande som Hans Excellens Herr Statsministern hade, då han inför Kammarren behagade lemna en redogörelse för försvarsfrågans behandling hos Kongl. Maj:t. Jag hyser den allra djupaste aktning för Hans Excellens och jag erkänner öppet, att det förefaller mig mycket svårt, om jag vid något tillfälle nödgas uppträda mot ett yttrande, som Hans Excellens i en eller annan fråga afgifvit; jag erkänner jemväl att jag mera än en gång betänkt mig, då jag nu vågar påstå, att regeringen ännu icke framkommit med något förslag, grundadt på Riksdagens skrifvelse 1873. Denna skrifvelse innehåller, såsom Kammarren har sig väl bekant, två delar. Den ena delen gäller frågan om ordnandet af vårt försvar, såsom det heter, på ett tidsenligt sätt och i öfverensstämmelse med måttet af landets krafter samt hufvudsakligen hvilande på allmän värnpligt med stam och beväring. Den andra delen gäller, såsom vi likaledes veta, en skattereform eller frågan om ändring i grunderna för vissa skatters utgörande. Man har i denna skrifvelse sammanbundit dessa frågor och jag tror, att de äro sammanbundna på ett sådant sätt — lika som de äfven stå i det närmaste samband med hvarandra — att det torde vara ganska svårt lösa den ena frågan, utan att också på samma gång lösa den andra. Mig förefaller det åtminstone så.

Vid 1875 års riksdag framlade Kongl. Maj:t ett förslag till härordning. Jag vill nu icke yttra mig om detta förslag. Jag vill blott säga, att, då frågan förekom till behandling i denna Kammare, var mitt intresse så stort för försvarsfrågans lyckliga lösning, att jag för min ringa del gjorde hvad jag kunde för att ett beslut skulle fattas, som kunde sätta regeringen i tillfälle att lägga fram ett lämpligt härordningsförslag. Beslutet blef emellertid sådant, att regeringen icke i detsamma funnit anledning att framkomma med ett förslag, som stode i öfverensstämmelse med 1873 års skrifvelse.

Jag kan således icke säga, att det förslag, som Kongl. Maj:t framlade till 1875 års Riksdag, var ett svar på 1873 års skrifvelse, hvarken i fråga om vårt försvarsväsendes ordnande eller i fråga om skattereformen.

Jag kan icke heller säga, då jag ser på detta förslag, som nu föreligger till behandling, och hvilket i ganska väsentliga delar afviker från Kongl. Maj:ts nädiga proposition, att det innefattar ett svar på den skrifvelse, som Riksdagen 1873 aflät.

Det vill således synas för mig alldeles tydligt, att så väl i afseende å försvarsväsendets ordnande som i afseende på sjelfva den skattereformsfråga, som med detta försvarsväsende blifvit förbunden är ännu oftanämnda skrifvelse obesvarad. Jag vill icke på något sätt klandra regeringen härför; jag delar den åsigt som uttalats af

den högt ärade representant på stockholmsbänken, som för icke länge sedan satt i Konungens råd, att regeringen gjort hvad den kunnat göra, ehuru jag för min del måste anse, att regeringen tagit för mycken hänsyn till åsigtel, hvilka i denna fråga icke uppbaras af allmänna tänkesättet i landet. I alla fall erkänner jag viligt och gerna, att regeringen i denna sak gjort hvad den kunnat göra, på samma gång jag måste fasthålla hvad jag förut sagt, att svar på 1873 års skrifvelse ännu återstår.

Vi hafva nu här att taga i betraktande Utskottets förslag, som tyckes hafva i det väsentligaste tillvunnit sig regeringens bifall. Men, mine Herrar, låtom oss se närmare på detta Utskottets förslag! Det har förut skärskådats från olika synpunkter; jag skall derföre icke gå in i detaljer; jag vill endast i korthet uttala den åsigten, att detta Utskottets förslag icke innefattar ett försvar, som man kan säga vara af en tillfredsställande beskaffenhet, om jag än icke vill neka att den tillökning i de värnpligtiges öfningar som Utskottet föreslagit är en förbättring.

Nu föreställer jag mig att man vill fortskrida på den väg, som Utskottet tyckes hafva inslagit; jag föreställer mig, att det också är Kongl. Maj:ts afsigt, att icke stanna vid hvad här är föreslaget, och jag måste antaga detta så mycket hellre, som det ju måste erkännas vara en stor och väsentlig skilnad mellan detta förslag å ena sidan, och de som framlades till såväl 1871 som 1875 årens Riksdagar, å den andra. Jag måste således antaga att regeringen icke kan, liksom jag tror att Riksdagen icke heller kan vara tillfredsstäld med ett sådant förslag. Återstår således att fortsätta på denna väg! Men jag ber då att få göra dem, hvilka så ifrigt förorda antagande af detta förslag, denna fråga: hafva vi någon fullkomlig visshet, att de öfningar som här föreslås till 62 dagar, skola blifva ökade på ett sätt, som tillfredsställer regeringens önskingar eller på något sätt harmonierar med *det* förslag, som år 1875 framlades? Jag frågar: hafva vi någon fullkomlig visshet, att sådant kommer att ske? Jag vill icke säga hvarken för eller emot, men då fråga är att lemna min röst, beträffande ett förslag, som efter min uppfattning är så otillfredsställande eller åtminstone mindre tillfredsställande, så betänker jag mig mer än en gång innan jag fattar beslut, äfven om det måste medgifvas att förslaget innebär ett steg framåt till målet. Jag föreställer mig att man vill bibehålla indelningsverket, och jag kan icke förstå hvarken Utskottets motivering eller det förslag Utskottet framlagt på annat sätt, än att meningen är att bibehålla indelningsverket, åtminstone att göra kraftiga försök i det afseendet.

Jag frågar: har man icke på senare tider varit ense om att indelningsverket är en föråldrad institution, som icke passar för vår tid och icke lämpar sig för de förhållanden, under hvilka vi måste ordna vårt försvar? Har icke erfarenheten från andra länder visat, att det icke finnes och icke kan finnas någon annan säker grund för försvaret, än den allmänna värnpligten? Dermed vill jag icke hafva uttalat den åsigten, att vi alldeles skola taga efter dessa länder som hafva annat läge, annan natur och olika förhållanden mot

Angående
Försvärsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

hvad vi hafva, utan jag vill endast säga, att vi förr eller senare måste antaga värnpligtsprincipen såsom den grund, hvarpå försvaret måste byggas och detta hafva ju äfven alla våra fackmän erkänt. Då nu så är förhållandet, frågar jag vidare: kan man säga att det förslag Utskottet här afgifvit, tillfredsställer sådana anspråk? Jag tror det åtminstone icke.

Det är också en annan omständighet, som står i sammanhang med hvad Utskottets förslag innehåller, och det är frågan om beviljandet af nödiga anslag.

Jag sätter visst icke någon riksdagsmans beredvillighet i tvivel, då det gäller att bevilja de medel, som fordras för fosterlandets försvar.

Detta är alldeles icke min mening, men hvad jag icke fått och icke kunnat få klart för mig är, huruvida man med full visshet kan antaga, att de personer, som nu möjligen voterat bifall till Utskottets förslag, också i en framtid verkligen vilja votera för de summor, som för dess tillämpning erfordras.

Jag vill icke i det fallet draga några slutsatser hvarken åt den ena eller andra sidan, jag vill endast säga att detta är en omständighet, som för mig betyder mycket, då jag skall afgifva mitt votum, och detta desto mera som Utskottets förslag, om det segrar, kommer att vinna mot en ganska betydlig minoritet, som i anslagsfrågor har mycket att säga inom denna Kammare. Jag betvivlar visst icke att denna minoritet eger god vilja att lemna nödiga anslag, men det är alldeles klart för mig att denna fråga skulle ställa sig mycket bättre och mycket fördelaktigare å ömse sidor, om ett förslag kunde antagas, hvarom båda partierna voro ense.

Nu har man visserligen sagt, att det förslag till skrifvelse, som här blifvit framlagd, är af sådan beskaffenhet, att det egentligen icke innehåller någonting positivt.

Jag har redan till en början erkänt, att detta förslag till skrifvelse icke för mig är fullt tillfredsställande, men då detsamma, så vidt jag kunnat förstå, i det närmaste sammanhänger med 1873 års Riksdags skrifvelse och då, såsom jag redan förut tagit mig friheten nämna, svaret å denna skrifvelse från regeringen ännu återstår att afgifva, kan jag icke riktigt förstå, hvarför icke Kongl. Maj:t, i händelse detta förslag till skrifvelse blefve af Andra Kammaren antaget, skulle kunna framlägga ett förslag, som hvilade på de principer och grunder 1873 års skrifvelse angifver.

Jag kan icke heller inse hvarför icke Kongl. Maj:t på samma gång skulle kunna komma in till Riksdagen med ett förslag om skattereformen, så att båda frågorna på en gång i ett sammanhang kunde afgöras, hvilket jag är fullt öfvertygad skulle lända till landets sanna fördel.

För min del fäster jag mig icke vid indelningsverkets och grundskatternas afskaffande för penningens skull, utan jag anser denna reform vara vigtig just därför, att jag är fullt öfvertygad om att dessa skatter ej hvila på rättvisa grunder.

Jag hyser den åsigten, att likasom indelningsverket och den armé, detta indelningsverk lemnar, är en föråldrad institution, som

icke lämpar sig för ett tidsenligt försvar, så äro ock de bördor som genom detsamma lagts på jorden, en föräldrad inrättning, som icke från rättvisans och billighetens grunder kan försvaras; och enligt min uppfattning är icke något angelägnare för ett lands sunda utveckling, än att dess lagar och framför allt de lagar, efter hvilka skatterna skola utgå, hvilat på rigtiga och rättvisa grundsatser.

Jag tror, att detta är så mycket angelägnare, som just det arbete, en lagstiftande församling har sig ålagdt, bör bedrifvas så, att icke slitningar uppkomma om saker, som borde vara afgjorda och hvarom tvister åtminstone icke borde uppstå.

Det har här yttrats, dels af dem, som önska en skrifvelse till Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse med 1873 års Riksdags skrifvelse, att de hade svenska folket bakom sig och dels af motsatta sidan, att svenska folket skulle vara emot en sådan skrifvelse och den talare, som framkastade det senare yttrandet, påstod att, om det funnes en lag, som tillät svenska folket att i en sådan fråga uttala sin mening, så vore han fullkomligt öfvertygad om att dess votum skulle tillfalla Utskottets förslag.

Meningarne kunna vara delade om, huru en sådan folkomröstning skulle utfalla. Utan att på något sätt vilja föreslå något i den vägen, vill jag endast antyda, att om man verkligen i detta afseende vill inhemta svenska folkets vilja och önskan, så kunde man ju höra detsamma.

Måhända vore en sådan åtgärd under nuvarande förhållanden och tidsomständigheter icke så alldeles lämplig, men att den likväl står regeringen till buds, det veta vi ju alla.

I afseende å de anmärkningar, som blifvit gjorda mot denna skrifvelse eller det förslag till skrifvelse, man här framlagt, vill jag i likhet med flera föregående talare uttala den åsigten, jag hyser om densamma, nemligen att den är ärligt menad, och att jag är fullt förvissad om att, då försvarsfrågan förekommer till slutligt afgörande, hvilket jag önskar måtte ske ju förr desto hellre, skall det visa sig, att majoriteten inom denna Kammare, på samma sätt som i flera föregående frågor, skall stå för hvad den i skrifvelsen sagt.

Man har gjort den invändningen, att det skulle vara alldeles omöjligt för regeringen att af detta skrifvelseförslag förstå hvad man egentligen önskar, men för min del tror jag icke att detta bör blifva så svårt, ty jag anser att förslaget innehåller sådana grunder, att de äro tydliga och klara i sig själfva.

Hvad som likväl mycket förvånat mig, är att just de talare, som velat klandra detta skrifvelseförslag, hafva ansett Utskottets förslag vara så tydligt och bestämdt, att i afseende å detsamma något tvifvel icke gerna kunde uppstå.

Jag tror för min del att just i det hänseendet hade ömsesidigt tillmötesgående om någonsin varit af nöden, ty om i skrifvelseförslaget funnits otydligheter, så kan man å andra sidan icke heller förneka, att det förslag Utskottet framlagt i fråga om indelningsverket samt i fråga om försvarsverkets sunda utveckling ingalunda är af så tydligt och bestämdt innehåll, att man deraf säkert kan inse, huru försvaret kommer att ordnas.

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Att en fråga som denna är af så stor betydelse, att man behöfver tänka sig väl före, innan man afgör densamma, ligger i sakens natur, och om man ser huru dylika frågor i andra länder lösas, icke såsom hos oss, efter några dagars diskussion, utan först sedan strömmar af blod flutit, då må man i sanning icke undra öfver, att man betänker sig moget, innan man går in på något förslag, som icke tydligt och klart visar huru försvaret kommer att ordnas. Det är på dessa grunder jag icke kan biträda Särskilda Utskottets förslag.

Ehuru jag erkänner, att jag hellre skulle önskat ett annat beslut än en skrifvelse, så återstår för mig, då något nytt förslag vid denna riksdag icke läser kunna medhinnas, icke något annat än att biträda det förslag till skrifvelse Herr Key framlagt.

Herr *Lars Månsson* instämde med Herr Peter Olsson.

Herr Königsfeldt: Då redan en stor mängd talare yttrat sig i denna fråga, så vill jag icke upptaga Kammarens tid med något långt anförande, utan med endast några få ord angifva den ståndpunkt, hvarpå jag befinner mig i denna fråga. I detta hänseende vill jag tillkännagifva att, ehuru jag icke finner mig tillfredsställd hvarken med Kongl. Maj:ts proposition eller med det af Utskottet framlagda betänkande, jag likväl, vid det förhållande att jag anser tiden vara inne, att vid denna riksdag göra något för att få slut på denna fråga om försvarets ordnande, som så länge förelegat, anser, att jag bör instämma med dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag.

Hvad beträffar de af Utskottet föreslagna s. k. lindringarne, så kan jag icke inse att den af flere talare framhållna och af Utskottet i dess motivering upptagna åsigt, att dessa skola vara en ersättning, vare sig för den ökade öfningen för beväringen, ty det är en tunga, som drabbar alla samhällsklasser, eller för ökade öfningar som kunna åläggas den indelta armén, är rätt väl grundad.

Dessa lättnader kan jag icke betrakta såsom något annat än en början till den mycket omordade afskrifningen af indelningsverket, och denna början är icke så obetydlig som mången sökt framhålla, emedan de föreslagna lättnaderna motsvara vid pass 20 procent af det värde, hvartill indelningsverket blifvit uppskattadt. För min del vill jag icke motsätta mig denna lindring och, i likhet med en talare på stockholmsbänken, skulle jag till och med vilja förorda en ännu större. Man har påstått att, om Riksdagen antog Utskottets förslag, indelningsverket skulle fastläsas och frågan om dess afskrifvande undanskjutats. Detta tror jag icke. Ty lika öfvertygad som jag är, att ett antagande af Utskottets förslag skulle föra oss ett steg framåt till det mål, hvartill vi sträfva, nemligen ett tillfredsställande ordnande af vårt lands försvar, lika öfvertygad är jag, att ett medgifvande af de ifrågasatta lindringarne icke vore annat än en början till indelningsverkets afskrifning. Jag slutar med att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Löwenhielm: Då så mycket redan blifvit yttradt i denna fråga, skulle ett uttalande af mina åsikter i densamma endast innebära ett upprepande af det redan sagda. Jag vill derföre in-skränka mig till, att, med all aktning för olika tänkande, afgifva den förklaring att, då ett antagande af Utskottets förslag skulle föra oss ett steg framåt uti våra bemödanden att utveckla landets försvar, utan att lägga något hinder för denna utveckling, då detta förslag icke, efter mitt förmenande, förnärmar rust- och rotehållarnes rätt, då jag är förvissad om, att de öfriga samhällsklasserna samfäldt vilja underkasta sig de uppoffringar, som af förslaget antagande blefve en följd, då jag är lika öfvertygad om att den allmänna meningen hos den tänkande delen af svenska folket icke är stämd för ett ytterligare uppskof i denna fråga och då, efter min tanke, aflåtandet till Kongl. Maj:t af en sådan skrifvelse, som här blifvit föreslagen, icke torde komma att föranleda dertill, att vi vid nästa riksdag eller framdeles hade att emotse ett sådant förslag till ordnandet af vårt försvarsväsende, med hvilket man skulle blifva mera belåten än med Utskottets nu föreliggande förslag, så finner jag mig, af min pligt såsom ledamot i denna Kammare, manad att afgifva min röst för detta förslag.

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Herr Magni: Den fråga, som nu föreligger till afgörande, är onekligen för vårt land af den största vikt. Det gäller nu att uttala sin mening om att, antingen vidhålla de förut af Riksdagen uttalade grundsanningar rörande denna frågas lösning eller att med pluraliteten i det Särskilda Utskottet förneka dem. Jag vill då öppet förklara, att jag icke kan biträda Utskottet i dess afsigt. De grundtankar, som finnas uttalade i 1873 års skrifvelse, fattade så som i Herr Keys framlemnade skrifvelseförslag närmare finnes utveckladt, innehålla rättvisa och billighet. Det är derföre min fasta öfvertygelse, att, om dessa lades till grund för en blifvande härordning, vi på dem icke allenast kunna bygga ett godt och betryggande försvar, utan äfven få flere andra stora och viktiga frågor lösta, hvarefter de stridiga intressena skulle försvinna och i stället inträda en enig samverkan för ett älskadt fosterlands väl. Då jag af hjertat önskar, att vi inom den närmaste framtiden måtte erhålla ett godt försvar, och i öfrigt uppnå det önskade målet, yrkar jag bifall till Herr Keys förslag.

Medan jag har ordet, anhåller jag att få instämma i de anföranden, som af Herrar Ola Andersson och P. Olsson från Helsingborg nyss förut äro afgifna.

Herr Sandstedt: Då jag i allo delar de åsikter, som Herr P. Olsson i detta ämne uttalat, kan jag afstå från ordet och endast instämma i det yttrande han afgifvit.

Herr P. N. Bergström: Efter två dagars diskussion, hvarunder man haft tillfälle att erfara prof på sann värtalighet och lefvande fosterlandskärlek, kan jag icke hafva mycket att tillägga till det myckna, som i denna fråga blifvit yttradt. Men då jag hört åtskilliga

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

påstående att den klass af medborgare, till hvilken jag räknar mig, eller industriens män, i allmänhet icke skulle vara benägne för en sådan utsträckning af värnplikten, som här blifvit föreslagen, så måste jag på denna klass vägnar protestera mot ett sådant påstående. Mina herrar, vi äro icke alla rust- och rothållare och hafva således icke samma intressen att förfäkta som dessa. Men det vågar jag säga, att hos industridkarne i vårt land finnes det icke något annat bestämmande i denna fråga, än fosterlandets sanna bästa och intresse. Fråga dem, om de vilja underkasta sig denna utsträckning af beväringsofningarne, som Kongl. Maj:t och Utskottet ifrågasatt, och jag är förvissad derom, att de alla med en mun skola gifva ett jakande svar!

Innan jag fick den äran och glädjen att få en plats inom denna Kammare, hade jag alltid föreställt mig, att rikets försvar fordrade något helt annat än den indelta och värfvade armé, som vi nu hafva. Jag hade trott att, likasom i andra länder, vårt försvar borde grunda sig på en allmän värnepligt. Men man tyckes sannerligen vara rädd, ja, mycket rädd därför. Jag hörde i går, sorgligt nog, en medlem af denna Kammare yttra, att »han icke tänkte ställa sig eller sina söner i ledet bredvid sina drängar.» Jag tror icke, mina Herrar, att ibland våra industridkare någon skulle draga sig undan eller anse sin värdighet kränkt af att träda i ledet bredvid sina arbetare, om fosterlandets väl så fordrade.

Frågan om förbättrandet af vårt lands försvarsväsen har under många år förevarit till behandling utan att hafva erhållit någon tillfredsställande lösning. Jag vill icke afgöra, hvar anledningen dertill är att söka, ty derpå torde andra, som längre än jag tillhört denna Kammare, bättre kunna lemna svar. Men det vill jag dock tro, att det varit en sann fosterlandskärlek och icke några enskilda intressen, som förorsakat detta uppskjutande af frågans afgörande. Det förslag, som Utskottet här framlagt, är icke sådant, att det fullt tillfredsställer mig. Frågan om vårt försvars grundande på en allmän värnpligt är icke ny. Efter hvad man vet, antogs redan år 1812 den beväringsslag som till sin tillämpning år 1860 utsträcktes, och jag kan icke annat än på det högsta uppskatta de fosterländska män, som då togo frågan om hand och behandlade den på ett helt annat sätt, än det hvar till vi nu äro vitnen att en dylik fråga behandlas. Då nu denna gång, efter det proposition i ämnet framlagts af regeringen, Utskottet framkommit med ett förslag, som synes innebära det lämpligaste sättet att lösa frågan, om det ock är egnadt att mera tillfredsställa ett visst parti, nemligen landtmannapartiet, än dem, som önska en utsträckt värnepligt, då vore det verkligen sorgligt, om icke ens detta sätt för frågans lösning blefve accepterat, isynnerhet som Utskottet tillstyrkt ännu större lindringar för rust- och rothållarne, än Kongl. Maj:t föreslagit. Många hårda ord har dock Utskottet fått höra riktas emot sig. Detta beklagar jag, ty min fulla öfvertygelse är, att Utskottet har under den korta tid, som det arbetat, gjort sitt bästa uti att uppfylla sina pligter mot såväl fosterlandet som Kamrarne. För min del måste jag tillstyrka Utskottets förslag, och jag gör det så mycket hellre, som jag vet att

jag derigenom tillfredsställer dem, som lemnat mig uppdraget att föra deras talan i denna församling.

*Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)*

Herr August Peterson i Hasselstad: Då jag vid början af denna diskussion instämde med Herr Key uti hans förslag, har jag redan på detta sätt tillkännagifvit min ställning i frågan. Jag har icke kunnat godkänna Utskottets förslag hufvudsakligen af de skäl som här nyss blifvit af Herr Peter Olsson till hufvudsaklig del uttalade. Hvarföre jag emellertid begärde ordet, var för att inlägga en protest mot det af flera talare gjorda påstående, att de lindringar, som genom antagandet af Utskottets förslag skulle beredas rust- och rothällaren, skulle vara betydliga. Jag vill då med afseende härå tänka mig, huru förhållandet skulle gestalta sig i min hemort, Blekinge. Detta landskap är, såsom Herrarne veta, af ringa storlek, men underhåller det oaktadt 1,500 båtsmän, och denna rotering är så tyngande att till och med en så liten jordlott som $\frac{1}{3}$ hemman måste underhålla en båtsman.

Nu säger Utskottet att hvarje nummer af båtsmanshållet, som verkligen håller båtsman, får en lindring af 15 kronor årligen. De nummer som äro vakanta få betala en vakansafgift af 120 kronor. Nu skulle det blifva en nedsättning i denna vakansafgift med 10 procent, eller alltså 12 kronor. Kan nu någon vilja verkligen påstå att detta i sjelfva verket är någon lindring. Man får skicka sina söner och sina drängar till exercisheden och lega arbetare i deras ställe. Jag har haft två söner och tre drängar, som på sista tiden fullgjort sin beväringsskyldighet, och jag nödgades i deras ställe lega fem arbetskarlar för en lega af 2 kronor per dag. Alltså kostade dessa beväringsofningar mig såsom rusthållare 30 kronor för hvarje karl under beväringens nuvarande öfningstid. Nu skulle det blifva en lindring efter Utskottets förslag. Men då enligt samma förslag öfningarne skulle utsträckas till 42 dagar det ena året och 20 dagar det andra, och de lindringar, som Utskottet föreslagit, icke kunna beräknas till mer än 12 procent af hela rustningsbördan, eller till ett belopp af 40 kronor, så motsvarar detta belopp icke på långt när det ökade onus, som af en utsträckt vapenöfningstid blifver en följd.

Det nu föreliggande skrifvelseförslaget har åtminstone den fördelen med sig att öfningarne komma att utsträckas så småningom och icke på en gång i så stor mån som Utskottet föreslagit. Detta gör att folket icke genast i början blifver afskräckt utan lättare kan vänja sig vid de nya förhållandena. Och häri ligger obestriddligen ett företräde hos skrifvelseförslaget, mot hvilket jag eljest kunde hafva ett och annat att anmärka.

Man har också sagt att genom ett antagande af skrifvelseförslaget skulle den viktiga frågans afgörande fördröjas, enär regeringen, hvilken nu vid två riksdagar fått sina framställningar i ämnet afslagna, icke skulle kunna göra något vidare åt saken. Jag tror icke detta. Jag tror att Kongl. Maj:t och Regeringen äro så varma fosterlandsvänner som trots någon och att de icke skola låta den stora frågan för den närmaste framtiden ligga nere, utan fast hellre så snart som möjligt framlägga för Riksdagen ett förslag

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

grundadt på det nu föreliggande skrivelseförslaget, hvilket har sitt första upphof från 1873 års Riksdags beslut. Och jag är öfvertygad om att detta nya förslag, som från Regeringen emotses, skall blifva bättre formuleradt och skall tydligare angifva, hvad som med skrivelseförslaget åsyftas.

Jag yrkar bifall till det af Herr Key framlagda förslaget samt afslag å Utskottets hemställan.

Herr Bergius: Jag vill inskränka mig till att afgifva det ytt-
rande, att jag kommer att rösta för bifall till Utskottets förslag,
derför att detta förslag innebär åtminstone något framsteg i afse-
nde på utvecklingen af vårt försvar, under det att, om det fram-
lagda skrivelseförslaget vinner Kammarens bifall, sådant antagligen
kommer att leda derhän att frågan om ordnandet af vårt försvar för
en lång tid undanskjutes. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Nils Östling: Då jag icke förut deltagit i behandlingen
af denna viktiga fråga, så anhåller jag att nu få tillkännagifva att
jag hör till deras antal, som önska att vid denna riksdag något
mätte göras för den viktiga saken, stärkandet af landets försvar.
Många talare hafva här framhållit, att ren kärlek till fosterlandet
dikterat deras mycket skiljaktiga yttranden. Jag betviflar icke att
så är förhållandet, och jag tillåter mig icke heller något omdöme
härom. Det må vara hvars och ens ensak med sitt eget samvete,
och historien kommer nog en dag att med sanningens klarhet be-
lysa partiernas ställning till denna fråga. Jag inskränker mig till
att endast förklara, att *min* uppfattning af min pligt emot fosterlan-
det bjuder mig att i detta viktiga ögonblick med min röst biträda
det förslag, som af Utskottet är framlagdt, emedan detta förslag in-
nebär åtminstone ett — om ock litet — steg framåt mot det mål,
dit vi alla böra sträfva, nemligen bevarandet af Sveriges frihet och
sjelfständighet.

Herr Treffenberg: Då jag uppträder i denna fråga så sent,
att, efter hvad man sagt mig, jag lär vara den 81:ste i ordningen,
som begärt och erhållit ordet, så bör Kammaren deraf kunna förstå
att jag icke har för afsigt att, äfven om jag det kunde, säga något
märkvärdigt till sakens utredning, utan att jag, liksom så många an-
dra, med mitt uppträdande endast åsyftar att angifva och förklara
min ställning till frågan, äfven om jag härvid skulle äfventyra att
af en och annan misstänkas för att vilja i min person och mitt
handlingssätt åstadkomma en illustration till den högsinnade devis,
som en af landtmannapartiets *antesignaner* i går inskref på partiets
för stunden höjda fana. Den devisen lydde: »Allas eftergift för
alla.»

Jag sade att min mening endast var att angifva min ställning
till denna fråga och i viss mån är detta för mig en ganska lätt upp-
gift, emedan händelserna fogat sig så, att ett par talare under går-
dagens debatt i Första Kammaren försett mig med premisserna och
Utskottet med konklusionen, ehuruval jag föreställer mig möjlighe-

ten af att en och annan af Herrarne och särskildt de af mig afsedda talarne i Första Kammaren skola tycka måhända att premisser och konklusion icke hänga rätt väl tillsammans med hvarandra. Vi skola undersöka den saken genast.

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Då jag efter afslutad debatt i natt vandrade hem till min bostad, rörde sig inom mig underliga och sällsamma känslor och tankar. Jag hade visserligen fattat den afsigten att rösta för Utskottets förslag, dock först efter mycken tvekan, till följd deraf att jag, likasom många andra, tyckte att Utskottet skurit väl breda remmar till förmån för rust- och rotehållare, *inclusive* för mig sjelf, ty äfven jag är — hvad Kammaren icke torde hafva sig bekant — en rusthållare, ehuru mycket liten och dertill afsuten. Men, som sagdt, jag kände en beklämning i mitt bröst, särskildt vid erinran om den lycka, som förunnats några af mina grannar att i går kunna på ett högstämmt språk föra fäderneslandets talan i denna sak. Jag återförde i mitt minne, huruledes äfven jag vid ett och annat föregående tillfälle, då en stor fosterländsk fråga förelegat, lyckats få ett under hvardagsförhållanden duftet fetthjerta att klappa häftigare. Men denna gång, i denna fråga, stod det stilla, om jag undantager endast några våldsamma slag vid första anblicken af landtmannapartiets i går utgifna och — efter hvad Herr Abraham Rundbäck i sitt utmärkta anförande under gårdagens debatt visade — korrumperade upplaga af 1873 års skrifvelse. Emellertid bereddes mig en öfverraskning. Vid min hemkomst låg det sista numret af Nya Dagligt Allehanda emot mig, och då jag naturligtvis var angelägen att deri genast uppsöka referatet angående förhandlingarne i Första Kammaren under gårdagen, så fann jag dervid att sedan Grefve af Ugglas, denne »*chevalier sans peur et sans reproche*», inlagt en kraftig protest emot »lindringarne» såsom ersättning för en utsträckt värnpligt — så läser Herr Wallenberg, denne *financier sans peur et sans reproche*, hafva till de politiska fäderna i vårt öfverhus ställt den märkliga allokution som tidningen refererar på följande sätt:

»Herr Wallenberg sade sig visserligen stå på samma linie som den föregående talaren, hvadan det kanske kunde tyckas öfverflödigt, att han här uppträdde; men då den åsigt han omfattade uppbyres af endast en obetydande minoritet inom Kammaren, ansåge han sig böra gifva skäl för den samma. Chefen för Landtförsvarsdepartementet hade yttrat, att man borde öfvergå från ord till handling. Detta hade redan skett, ty längesedan hade man låtit handlingar, som amortera vårt försvar, träda i förgrunden. Faktiskt vore, att utför har det gått och utför kommer det att gå, till dess man fattade fast fot någonstades. Genom det nu föreliggande förslaget skulle arméns styrka uppbringas till ungefär 75,000 man, men — frågade talaren — är det sannolikt, att för denna armés öfning beviljas tillräckliga anslag. I det aftal, som nu blifvit föreslaget, finnes ingenting som betingade säkerhet i detta fall. Man hade exempel på att öfningsanslaget förut blifvit indraget; så kunde ske hädanefter äfven. — Hvad beträffade de föreslagna lindringarne, så hade Kongl. Maj:t föreslagit sådana till ett belopp af 450,000 kronor. Utskottet hade tagit för sig 1,037,000 kronor, och talaren funne

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

detta pris något högt. Visserligen skulle man kanske invända, att det förhölle sig med denna sak som med de sibyllinska böckerna, att man för hvarje gång frågan återkomme finge betala dyrare för mindre valuta, men detta skulle för talaren visserligen icke utgöra hinder att rösta nej till hvarje lindring *såsom vederlag för utsträckt värnpligt*. Resultatet finge stå för deras räkning, som ledt Riksdagen in på dagtingans och eftergifternas väg, samt för deras, som icke anse sig kunna besluta en angelägen lag utan att se egna intressen till godo. Talaren hade under sin långvariga riksdagsmannaverksamhet varit med om många skattelindringar och han hade gerna biträdt framställningarne derom, men han kunde ej ingå på att sådana lindringar skulle aftvingas Riksdagen. Han ville därför instämma i det af Grefve af Ugglas framställda yrkandet. Ville man sålunda hvar för sig besluta först om den utsträckta öfningstiden och sedan om lindringarne, så skulle talaren för sin del visserligen icke blifva bland de minst liberala i fråga om skattelindringarne.»

Ehvad nu Herr Wallenberg yttrat sig på detta sätt eller en genialisk tidningsreferent lagt honom i munnen ord, som han bort begagna, så är dock visst att jag i detta yttrande igenkände kött af mitt kött och ben af min ben. Jag kände mig vacklande, men lyckligtvis stannade jag icke här, utan jag fortsatte läsningen och då jag vände om bladet möttes min blick af dessa allvarliga varningsord af Herr Statsministern: »man borde ej dröja med ordnandet af landets försvar. Alla tiders historia lärer oss att ingens fred är betryggad och att ingen bör lita på någon annan än sig sjelf.» Dessa ord återförde mig till mig sjelf. Jag erinrade mig, att en af våra farliga andligaste fiender är »vårt eget kött,» jag erinrade mig att en bok, något förnämre än Herr Wallenbergs »Sibyllinska böcker» talar om ett slags ben, som kallas »de dödas ben» vid sidan af all orenlighet. Det kunde ju hända, att jag under mina funderingar misstagit mig, att jag gjorde mig skyldig till ett sjelfviskt rättshafveri. Jag kunde icke vidare tveka om min pligt att sätta min uppfattning af den strängaste rättvisas kraf efter fosterlandets kraf, och mitt beslut var stadgadt.

Detta var en »eftergift», men dock icke den första i denna fråga. Jag skall strax lemna Herrarne ett förtroende derom. Men jag ber dock att först få uppläsa en del af det anförande, som jag den 1 Februari 1873 hade i denna Kammare, emedan det angifver min ståndpunkt i försvarsfrågan på den tiden, hvilken ståndpunkt jag ännu vidhåller. Jag yttrade då, bland annat, följande.

»Ibland fackmännen, militärerne, råder såsom bekant en stor skiljaktighet i åsichter om indelningsverkets lämplighet att förse oss med stantrupper, och huru pluralitetens domslut i detta afseende utfaller, är väl ännu en hemlighet för alla. Men då något fullgiltigt bevis för indelningsverkets oduglighet för sitt egentliga ändamål, att skydda oss mot yttre fiender, ännu icke föreligger, då deremot erfarenheten hittills gifvit vid handen, att våra indelta soldater bilda den ypperligaste polis för ordningens upprätthållande gent emot våra inre fiender; då denna institution utbildat sig på ett sätt, som företer den vackraste anblick af ett verkligt paternelt förhållande

mellan befäl och trupp, och då ändtligen den indelta soldaten, åtminstone på många orter, med sin arbetskraft vid jordbruket betjänar och således derigenom gagnar sin rust- eller rotchällare, så vore det väl ett stort lättsinne att bortkasta denna institution, helst jag är förvissad derom, att de djupa lederna i denna Kammare, hvilka påyrkat indelningsverkets upphäfvande, gjort detta icke till följd af någon öfvertygelse om indelningsverkets oduglighet, såsom militärisk institution — hvarom de näppeligen ega förmåga att bilda sig ett omdöme — utan till följd af deras föreställning — den må nu vara en riktig eller oriktig — om billigheten af denna bördas fördelning jemväl på öfriga samhällsklasser, ett ändamål, som allt för väl kan vinnas utan att de grundvalar, hvarpå indelningsverket såsom militärisk institution hvilar behöfva rubbas; och för min del vill jag, i full konsekvens med de åsigter jag hyser i fråga om grundskatternas afskaffande,» — ty jag hade kort förut gifvit tillkänna, att jag, den stelt konservative mannen, vore villig att *under vissa vilkor* medgifva grundskatternas afskaffande, — »medverka till aflyftande från jorden jemväl af de bördor, som med indelningsverket äro förenade, och dessa bördors fördelning jemväl på andra samhällsklasser, under det att mitt ja i denna fråga skall förvandlas till ett bleklagdt nej och jag så långt jag förmår skall motarbeta grundskatternas afskaffande, om frågan härom sättes i samband med indelningsverkets bestånd, att man icke kan rösta för grundskatternas afskaffande utan att jemväl rösta för indelningsverkets fall.»

Nå väl, mine Herrar, Ni sen här af att indelningsverket har varit, liksom det är och skall förblifva, min ögonsten, men icke förty tvekade jag icke, då jag 1875 trodde att denna min ögonsten kunde vara fäderneslandet till förargelse, jag tvekade icke, säger jag, att rifva den ut, ty, ehuru jag icke då yttrade mig i frågan, *röstade* jag likväl för 1875 års härordningsförslag i den modifierade form, det kunde hafva någon utsigt till framgång, eller Ola Jönssons i Kungshult af minoriteten inom denna Kammare accepterade förslag.

Jag skall således nu rösta för Utskottets förslag, fastän, såsom jag sagt, jag gör det med beklämdt sinne. Men det är dock ett friskt strömdrag, som fläktar emot oss under allt det qualm, som omger denna fråga. Ty jag är förvissad derom, att, om det också må hafva ansetts nödigt att erbjuda dessa »lindringar,» hvarom förslaget talar, för att öfverhufvud taget förmå Riksdagen eller åtminstone landtmannapartiet att *tänka* på förslaget, så skall dock, efter min öfvertygelse, *ingen* af de Kammarrens ledamöter äfven från landtmannapartiets sida, som ämnar biträda Utskottets förslag, rösta för detta *för lindringarnes skull* utan *i trots af* desamma, och detta lika säkert, som jag är öfvertygad om, att så skett inom Första Kammaren. Detta hjälper upp saken, och jag skall derföre, om Utskottets förslag segrar, uti denna utgång med glädje helsa en seger för landet, ehuru den i sjelfva verket utgör ett förkrossande nederlag för mig sjelf. Ty märken väl, mine Herrar, den egendomliga ställning uti hvilken jag befinner mig till denna fråga. Jag har nemligen alltid bestridt den nya Riksdagen förmåga att, just i följd af dess ursprung, lösa denna stora på landtmannapartiets program först

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

uppställda lifsfråga, och jag har ständigt ledt alla hittills gjorda fruktlösa försök till denna frågas lösning tillbaka till deras ursprung, den politiska vanmaktskällan, som uppsprang 1865. Annu har jag detta vapen mot eder, jag nästan ensam emot eder alla. Men kanske skall det innan midnatt falla ur min hand. Det beror på eder sjelfve, att vrida det ur handen. Sker detta, så skall jag jublande instämma med Olof Rudbeck, då han, för att rädda sin »Atlantica», bibliotekets skatter, Upsala stad, störtade sig i lågorna under ropet: »Perseam ipse, vivat patria». Ja, må mitt namn, min person och min politiska lifsåsigt blifva till skam och spott, men *lefve fäderneslandet!*

Herr Anders August Andersson: Då förevarande fråga är af så stor vikt för vårt älskade fädernesland, anser jag det vara min pligt att deruti yttra några ord.

De förslag, som framstälts uti den Kongl. propositionen och uti Utskottets föreliggande betänkande, kan jag för min del icke gilla, ty de äro, efter min öfvertygelse icke bygda på fullt rättvisa grunder och icke heller i öfverensstämmelse med den af en föregående Riksdag uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t uttalade önskan att i sammanhang med ett bättre ordnande af vårt försvarsväsende få lindring uti de skattebördor, som för närvarande hvila på jordegendomen. Det är visserligen sant att uti föreliggande betänkande äro vissa lindringar föreslagna, men jag kan dock icke betrakta dem såsom några verkliga lindringar; ty säkert är att, genom den ökade tjenstgöring, som den indelta armén, enligt Utskottets förslag, skulle komma att äläggas, kommer det tillskott, som rust- eller rotehållaren i följd af den längre öfningstiden får vidkännas, att betydligt öfverstiga den på honom belöpande andelen af statsanslaget. Och då detta förslag således skulle innebära en ökad börda för de förut så hårdt tryckta rust- och rotehållarne, kan jag icke biträda detamma.

Jag beklagar, att jag här måste framkomma med en sak, om hvilken jag helst velat undvika att yttra mig. En högst ärad talare å statsrådsbänken framhöll, att han ansåg de ifrågasatta lindringarne nästan för drygt tilltagna. Jag tror, att hvad han yttrat kommit från hans hjertas innersta öfvertygelse, ty han har alltid i ord och handling visat sig söka befrämja det svenska folkets väl och följes ock af hela detta svenska folks odelade högaktning och kärlek, men jag kan dock icke gilla denne höge talares yttrande, att dessa lindringar voro för högt tilltagna med hänsyn dertill att andra samhällsklasser måste åtaga sig en i förhållande till denna ökning höjd beskattning. Det förefaller mig besynnerligt, att dessa samhällsklasser, utgörande kapitalister inom de större städerna, stora godsegare m. fl., hvilka nu icke deltaga i underhållet af den stående armén, skulle vilja undandraga att åtaga sig ungefär en tiondedel af den börda, som nu hel och hållen trycker den beskattade jorden. Mot ett sådant antagande vill jag nedlägga min protest.

För öfrigt har man här hållit granna och anslående tal, innehållande både skarpa och fosterländska saker: man har till och med

fått höra kanondunder från Donau. Jag tror dock icke att sådant inverkar på rättskänslan hos den, som vet att han försvarar andras rätt, men icke sitt eget intresse. Om deremot någon fullständig bevisning om sakens rättvisa framstälts, skulle sådant visserligen verkat på mig, men något sådant har jag hittills icke kunnat märka. Det mesta af hvad man sagt, har gått derpå ut, att eftersom Första Kammaren redan bifallit Utskottets förslag, måste ock vi göra detta, på det något måtte blifva gjordt till vårt försvars stärkande. Ja, detta låter mycket vackert, men för min del får jag erkänna, att jag anser det frågan måste byggas på rättvisa grunder, så att äfven annan förmögenhet än jordegendomen får deltaga i kostnaderna för försvaret, hvilket afses icke allenast hela riket utan jemväl denna förmögenhet. Nu åter hvilat detta försvar, om man undantager värnpligten, uteslutande vid den beskattade jorden. Hvad beträffar den allmänna värnpligtens ytterligare utsträckning, tror jag för min del, att en sådan utsträckning icke heller är rådlig, enär vi böra tänka på att hushålla med våra ynglingar, så att de icke rymma landet och lemna endast tjänstemän och gubbar kvar. Jag tror, att vi böra vänta, till dess vi kunna få framlagd ett förslag fullt tillfredsställande för alla. Emellertid instämde jag vid början af denna diskussion uti det af Herr Key framlagda förslaget och vidhåller nu mitt yrkande om bifall till detta, men afslag å Utskottets förslag. Till sist vill jag beträffande de såsom lindring erbjudna 30 kronor till hvarje soldatrote säga, att jag icke för en så ringa summa som dessa 30 silfverpenningar vill slumpa bort svenska arbetarebefolkningens frihet.

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Herr Henrik Lundqvist: Efter det så mycket blifvit i denna fråga taladt, skrivet och tryckt, har jag ingenting att meddela, som kan tjena till frågans ytterligare utveckling, utan har begärt ordet endast för att till protokollet uttrycka min uppfattning af frågan, som är den, att då vårt försvarsväsende för närvarande är på ett otillfredsställande sätt ordnad och det är af största vikt att någon åtgärd till dess förbättrande vidtages samt Utskottets förslag innebär ett om än ringa steg till förbättring, men deremot skrifvelseförslaget endast är ett maskeradt afslag, hvarigenom frågan komme att ytterligare uppskjutas och stridigheter inom representationen uppstå, kommer jag för min del att med min röst biträda Utskottets förslag.

Friherre Nordenfalk: Äfven jag anser det vara min pligt att deltaga i denna öppna votering och därför har jag begärt ordet. Då jag lemnat min röst till 1873 års skrifvelseförslag, var det naturligtvis min skyldighet att tillse, huruvida det nu föreliggande förslaget stred mot berörda skrifvelse, ty jag anser det vara deras pligt att vidhålla sin mening, som yttrat sig till förmån för samma skrifvelse. För min del kan jag icke se att berörda förslag och skrifvelse stå i strid med hvarandra. Jag vet väl, att det nu af Utskottet framlagda förslaget icke är detsamma som 1873 års skrifvelse, men jag anser det vara inom ramen deraf och första steget i den riktning denna skrifvelse angifver. Det är därför jag anser mig kunna rösta

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

för detsamma. Man har fruktat, att det kunde fastläsa indelningsverket, och det har till och med yttrats från ett håll, hvarifrån vid förra riksdagen yttrades, att vid bostälленas indragning slogs en spik i indelningsverkets likkista. För min del hyser jag ingen fruktan för att indelningsverket genom Utskottets förslag fastläses, emedan jag anser indelningsverket numera omöjligt att bevara. Man kan dela sig i två flockar, den ena som ser med nöje och den andra som med saknad ser indelningsverkets försvinnande; att på detsamma bygga vårt försvar, tror jag vara bevisadt omöjligt. Lika litet som den varmhjertade talaren af motsatt åsigt anförde några skäl för indelningsverkets bibehållande, lika litet vill jag dock upprepa skälen, här många gånger uttalade, hvarför det *icke kan* förläsa.

Jag kan icke underlåta att här uttala min förvåning deröfver, att, då Kammarrens flertal ensamt tillsatte ledamöterna i det Särskilda Utskottet från denna Kammar, om icke flertalet af dessa, dock åtminstone någon i reservation har uttalat pluralitetens mening. Men det synes, som om, oaktadt Utskottet arbetat mer än två månader, dess ledamöter dock icke haft tillfälle att meddela sig med dem som tillsatt dem i Utskottet. Det blifver så mycket tydligare, som man ser, att flere af de förre haft tillfälle att i utarbetade reservationer framlägga sina särskilda meningar. Det hade de säkerligen icke gjort, om den skrifvelse, som nu af mängden påyrkas, varit af dem känd. Jag kan icke neka till, att detta förefaller mig något mystiskt. Mätte då sakens inre historia blifva klar, förfarandet kunna försvaras af dem, som i sista stund brutit sönder Utskottets förslag.

Jag ber att få instämma med dem, som rösta för Utskottets förslag, om intet annat positivt förslag kommer under omröstning, annars ber jag att få sluta mig till Herr Danielssons förslag, som jag föredrager framför Utskottets förslag, emedan deri är tydligare uttaladt, att första steget till indelningsverkets amortering nu bör tagas, äfvensom att afskrifning bör ske äfven för vakanta nummer, hvilket jag anser vara riktigt. Men blifver detta förslag icke föremål för omröstning, har jag icke något annat än Utskottets förslag att sluta mig till, då jag antager, att detta alltid kommer att vara med i den slutliga omröstningen. Jag yrkar bifall till Herr Danielssons reservation, på det denna må kunna komma under omröstning.

Herr Hörnfeldt: Jag hade i denna fråga icke ämnat begära ordet, men då det tyckes vilja arta sig till en öppen votering, torde det ursäktas mig, att äfven jag tagit mig friheten att gifva mina tankar tillkänna. Jag skall icke upptaga tiden länge, utan genast tillkännagifva, att jag sluter mig till Herr Keys förslag. Orsaken hvarför jag uttalar mig för detta förslag, är, att jag anser det hafva företräde framför Utskottets förslag, emedan detta senare aflägsnar oss från den af Riksdagen en gång uttalade grundsatsen, att indelningsverket bör upphävas, och att en stamtrupp skall underhållas af staten. Så länge vi icke ingå på den grundsatsen, att stamtruppen

skall underhållas af staten, och alla svenska medborgare efter beskattningsgrunden deltaga i omkostnaderna derfor, så länge är det efter min uppfattning omöjligt att kunna afgöra och slita denna fråga så, att den icke för hvarje riksdag återkommer och utgör ett tröttofrö mellan de olika fraktionerna. Jag tror således, att det bästa man skulle kunnat göra, hade varit, att man framkommit med ett sådant förslag, som skrifvelsen innehåller. Man har visserligen sagt, att antagandet af ifrågavarande skrifvelse skulle vara liktydigt med ett afslag på frågan. Ja, mine Herrar, man må säga det; men å andra sidan bör man kunna medgifva, att, då pluraliteten i denna Kammare, åtminstone de som i de flesta frågor utgjort Kammarens majoritet, uttalat sig för ett sådant förslag, det, äfven om skrifvelsen icke kommer att aflåtas till Kongl. Maj:t, likväl icke lider något tvifvel, att icke de personer, som ställt sig kring detta förslag, skola i enskild motion framlägga förslaget, så att det i alla fall skall komma under Riksdagens pröfning.

Jag anser mig icke vidare behöfva angifva skälen för min åsigt, då de redan blifvit af andra talare, som tänka lika mig, uttalade; och jag bör således redan af grannligheten icke upptaga Kammarens tid med ett upprepande af hvad förut blifvit sagt. Jag ber blott, att i anledning af några yttranden, som här blifvit fälda, både i går och i dag, få säga några ord.

En talare på skånebänken nämnde, att man hade bort kunna vänta, att den jordegande befolkningen icke skulle undandraga sig att bidraga till landets försvar. Ville de undandraga sig detta, sade han vidare, finge de äfven påtaga sig ansvaret för frågans ytterligare undanskjutande. Jag tror icke, att någon med skäl kan tillvita landets jordbrukande befolkning att hafva undandragit sig att försvara fosterlandet, då det gäلت att göra det; och jag anser, att man så mycket mindre bör göra det, som dels vår historia nogsamtt vittnar om motsatsen, och dels det är allom väl bekant, att just den jordbrukande klassen hittills burit den största bördan af försvaret. Om således jordbrukareklassen, då det är fråga om att ytterligare öka vårt försvar, framkommer med en vänlig begäran till de samhällsklasser, som hittills icke med ett öre bidragit till landets försvar, att äfven de i någon mån ville bidraga dertill, kan jag åtminstone icke finna detta vara någon orimlig begäran. Ty, mine Herrar, det är icke exempelöst, att det finnes bönder, som sitta på $\frac{1}{2}$ mantal och derfor måste bidraga med dryga utgifter till landets försvar, under det deremot hans granne, sågverksegaren, ehuru han är taxerad till 6 eller 700,000 kronors årlig inkomst, icke för det ändamålet, som afser den indelta arméns underhåll, betalar någonting alls.

En talare på stockholmsbänken trodde sig hafva utrönt, att det vore otvifvelaktigt, att folket i allmänhet, om grundlagen medgifvit det att yttra sig i denna fråga, skulle hafva uttalat sig till förmån för Utskottets förslag, och med denne talare hafva sedermera åtskilliga andra stadsrepresentanter instämt. Det är förunderligt, mine Herrar, att man just från stadsrepresentanterne får höra uttalas, att folket i allmänhet vill göra allt för fosterlandets försvar, och att vi,

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

landsortens representanter, således skulle tala tvärtemot hvad folket önskar och vill. Det är naturligtvis svårt för mig att afgöra, huru folket i detta fall skulle uttala sig, men besynnerligt förefaller det mig, att vi, som bo på landet och umgås med dess befolkning, icke förmått uppfatta denna befolknings vilja på samma sätt som stadsrepresentanterne förklarar sig hafva gjort. Att säga, hvilket af de framlagda förslagen folket, om det hördes i frågan, helst skulle vilja antaga, är, såsom nyss nämndes, svårt för mig att bestämma. Men *ett* är jag förvissad om, och det är, att, om folket finge yttra sig öfver och välja emellan de af värnpligtens vänner uttalade grundsatser och de tankar, som framkastats af afväpningsvännerna, de sednare skulle segra, icke blott i Sverige, utan sannolikt äfven öfver hela världen.

En talare på norrlandsbanken yttrade i går, att han icke ansåg sig bunden af något annat än grundlagen och trodde sig handla temligen fritt, då han ställt sig grundlagens bud till efterrättelse. Jag hemställer till denne talare, som ansåg lämpligt underrätta Kammaren om, att han i frågan ställt sig på denna grund, huruvida han någonsin i Kammaren försport, att ledamöter från, vare sig den ena eller andra sidan, skenat på sidan om grundlagen, eller om han från någondera sidan blifvit tillspord om, huruvida han icke borde frånträda grundlagens bud vid något tillfälle och handla mot detsamma. Men har detta icke varit händelsen, har också, såsom jag föreställer mig, ett sådant tillkännagifvande varit temligen öfverflödigt.

En ärad representant på stockholmsbanken, Herr Adlersparre, nämnde på förmiddagen, att det skulle synas mycket besynnerligt, om frågan fölle i denna Kammare, helst folket i allmänhet skulle gjort sig den föreställningen om det nya representationsskicket, att man under de sista 10 åren icke skulle hafva gjort några mera betydande uppoffringar för landets försvar. Jag tror mig dock icke behöfva upplysa den ärade ledamoten derom, att, sedan det nya statsskicket kommit till stånd, Riksdagen beviljat icke mindre än 180 millioner kronor till landets försvar. Det oaktadt påstå fackmännen, att det försvar, vi nu hafva, icke är något att tala om.

Om, oaktadt dessa stora uppoffringar under det sista decenniet, vårt försvar är ställt på så dålig grund, så bör således representationen icke tillvitast för detta fel, utan man måste då med sitt klander vända sig till någon annan.

En annan talare på skånebanken liknade Herr Keys skrifvelseförslag vid en rättfälla, eller med andra ord upprepade hvad Herr Casparsson vid sistlidne riksdag sade om 1873 års skrifvelse. Ja, man kan väl framkasta hvilka beskyllningar man vill mot Herr Keys förslag och således äfven kalla det en rättfälla, men på samma sätt skulle man med skäl kunna likna Utskottets förslag vid en varggrop. För min del vill jag ej göra det. Men, om man uppställer den liknelsen, så tror jag att man har skäl att påstå, att den, som faller i den varggropen, torde få vänta länge nog innan vederbörande räcka honom handen för att draga honom upp derutur.

En annan talare på stockholmsbanken yttrade i går, att man borde ställa fosterlandets intressen framför egna fördelar och förut-

fattade meningar. Jag ber att i denna del få instämma med den ärade talaren. Men jag kan tillika försäkra honom att, så vidt mig angår, jag aldrig tvekat, när det vid behandling af riksdagsärenden gällt att skilja mellan fosterlandets och mina egna intressen. Och samma vitsord kan jag äfven gifva öfriga ledamöter af denna ärade Kammare: jag har aldrig förspott, det något enskildt intresse hos dem sökt skaffa sig företräde framför fosterlandets väl, vid behandlingen af så viktiga frågor som den nu föreliggande. Detsamma gäller om den del af svenska folket, som står utanför Riksdagen. Ty få finnas väl äfven bland dem, som, när det är fråga om att lemna en skärf till landets värn och försvar, icke villigt och gerna derpå svara *ja*. Ty under bondens vadmalströja klappar ett lika varmt hjerta som under herremannens guldgalonerade dyrbara rock — derom kan jag försäkra den ärade talaren.

Jag yrkar bifall till det af Herr Key framlagda skrifvelse-förslaget.

Herrar *Näsman* och *Mejenqvist* instämde med Herr Hörnfeldt.

Herr Grefve Sparre: Förhållandet med mig är detsamma som med den föregående talaren. Jag skulle icke hafva besvärat Kam-maren med något anförande i denna fråga, derest jag icke befarade, att man tilläfventyrs efter det beslut, som i dag kommer att fattas, skall få skäl till samma klagan, som försports öfver förkastandet af 1871 års härordningsförslag, eller att man, derest sådant vore möj-ligt, skulle vilja gräfva upp förslaget ur mulen igen. Af denna anledning är det som jag vill förklara, att jag åtminstone icke vill vara med om att förkasta Utskottets nu föreliggande förslag. Jag kan icke neka till, att jag under dessa båda dagars diskussion gjort mig den frågan: äro då de upoffringar, som man nu begär af nationen för dess försvar, verkligen så förskräckliga, som man velat påstå, att för deras skull det kan hafva varit mödan värdt att ut-breda sig i allt det ordsvall, som under denna långa diskussion öf-erväldigat oss. Allt som begäres är ju, att våra beväringssynglin-gar, som hittills blott haft skyldighet att exercera 15 dagar under hvardera af två på hvarandra följande år, nu skulle åläggas en till-ökning i denna vapenöfning af 27 dagar under första och 5 dagar under senare året. Skola vi då för detta lilla steg utöfver hvad vi förut beslutit angående beväringens öfning under två år i stället för ett göra ett så oerhördt väsen? Med den ifrågasatta tillökning-
gen i beväringens vapenöfningar afses naturligtvis att i farans stund, om olyckligtvis ett krig drabbar oss, hafva tillgång till en krigs-styrka med en någorlunda tillräcklig öfning för att kunna uträtta någonting. Ty derom äro vi väl alla ense, att den nuvarande korta exercisen icke är tillräcklig för att sätta beväringen i stånd att med utsigt till framgång möta en väl öfvad fiende.

Det måste medgifvas, att vi varit bra lyckliga här i Sverige under dessa tider, då en så obetydlig fråga som den, att utsträcka vapenöfningarne för våra fullvuxna pojkar med några dagar under hvardera af två på hvarandra följande år, så förskräckligt kan upp-

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Angående
försvarsväsen-
dets orönande.
(Forts.)

röra oss och bringa sinnena i harnesk mot hvarandra. Men, mine Herrar, det är icke denna fråga som har upprört oss, det är frågan om de skatter, som nu trycka en stor del af nationen och för hvilka skatters upphäfvande eller omsättning jordbrukarne nu vilja begagna sig af detta ögonblick, då fäderneslandet visserligen icke är i fara, men då man åtminstone är betänkt på att värna om fosterlandets försvar för den tid, då faran kan komma. Det är detta ögonblick man vill begagna, för att tilltvinga sig något, som man anser sig hafva rätt att fordra. Jag tillhör ingalunda dem, som bestrida att landtmännens anspråk på nedsättning i den tunga, som för närvarande hvilat på jorden, är billigt. Nej, jag erkänner villigt att detta anspråk icke är obilligt, men jag är öfvertygad derom, att, då Herr Statsministern på förmiddagen yttrade, att denna sanning erkändes äfven af regeringen samt att hon ämnade gå alla billiga önskingar i detta afseende till mötes, jag är öfvertygad, säger jag, att, då Herr Statsministern yttrade detta, han dermed uttalade hela regeringens tankar. Jag hemställer då, huruvida det kan anses vara riktigt granulaga att begagna sig af ett ögonblick, då man tror nationen vara orolig för sitt försvar, för att söka tilltvinga sig något och säga: innan vi göra något för landets försvar, måste ni uppfylla våra anspråk. Ett sådant handlingssätt kan jag icke gilla. Jag kan omöjligt gå in på, att fosterlandets försvar göres beroende deraf, att en samhällsklass — jag erkänner det — berättigade fordringar på ögonblicket bifallas. Hvad jag skulle önska, vore att denna klass sade: vi vilja vårda oss om fosterlandets försvar, men vi hoppas att äfven ni hörsamma våra billiga önskingar.

Mine Herrar! Det är denna den ena partens misstro mot den andra som smärtar mig, och som jag måste anse oberättigad. Jag ber att i afseende härpå få erinra om hvad Herr Statsministern sade på förmiddagen, att det just nu vore fråga om att aflyfta de stora tungor, hvilka i skjutsnings- och vägunderhållningsskyldigheten trycka jorden. Kan man väl då säga, att regering och Riksdag äro mindre benägna att lyssna till jordbrukarens anspråk. Jag vågar ännu en gång säga, att denna misstro är obefogad, och jag får för min del förklara — ty jag kan ju ock vara berättigad att afgifva löften, likasom åtskilliga andra ledamöter här i Kammaren har gjort det både i går och i dag — det jag icke skall underlåta att understödja de billiga anspråk på lindringar i afseende på indelningsverket, som kunna framställas. Men jag skall göra detta med mera glädje, så vida icke uppfyllandet af dessa anspråk uppställas såsom ett vilkor för ordnandet af vårt försvarsväsende.

Jag tillåter mig nu nämna några ord om betydelsen af de lindringar, som för närvarande äro ifrågasatta. Man har sagt, att de äro så små; jag vill derföre taga dem litet närmare i betraktande. Jag är berättigad dertill, emedan jag tviflar på att det finnes någon inom denna Kammare som känner till indelningsverket och dess natur bättre än jag, som håller så många ryttare och soldater. Jag säger detta ingalunda af skrytsamhet, ty som man vet, kan en jordägare ju vara bortskyldig all sin egendom, men ändå få betala ganska dryga skatter. Ett faktum är emellertid, som sagdt, att jag

ganska väl känner till dessa onera, och i följd deraf till fullo uppfattar det missnöje som råder hos jordbrukarne, i synnerhet dem, hvilka bära den största tungan i indelningsverket.

Men då vi nu klaga öfver denna tunga, så frågar jag: om det bjudes oss en icke obetydlig nedsättning i densamma, skola vi då vägra att taga mot den? Nej visst icke. Jag åtminstone är så pass mycket om mig, som man plär säga, att jag icke skulle underlåta att mottaga den present man nu vill gifva mig. Man säger, att hvad som erbjudes oss är så obetydligt. Men, mine Herrar! — för att nu tala om rusthållet — för den som vet hvad det vill säga att underhålla en ryttares hela kostym, hans underkläder, som nötas mot sadeln, och derfore ej kunna räcka länge, hans pistol, sabel, faltar, betsel m. m., för honom måste det vara en stor lättnad att blifva befriad från allt detta. Utgifterna härför påstår jag icke kunna uppskattas till mindre än 30 kronor per år, hvilket jag med räkning kan bevisa. Lägges man härtill de 150 kronor, som skulle erhållas hvarje gång ny remont insattes, så måste väl allt detta tillsammans erkännas vara en ganska anseelig gifva.

Jag öfvergår nu till rothällarne och ber att få visa Herrarne hvad en rotesoldat kostar. I allmänhet erlägges i vakansafgift för ett rotenummer 120 à 150 kronor. Antag, att det går ända till 180 kronor, ty mera tror jag icke att den i allmänhet kan uppskattas till, om man besinnar, att stugan i alla fall står der och ej ofta ombygges. Jag har temligen noga evalueerat kostnaderna för en soldat i Upland. Den uppgår der sammanlagdt till omkring 180 kronor om året. En present af 30 kronor om året är således jemnt $\frac{1}{6}$ af hela kostnaden. Lägges härtill 50 kronor hvarje gång rekryt uppsattes (och mer än 50 kronor gifves i allmänhet icke i lega), så frågar jag, mine Herrar, om rothällaren vore riktigt klok, i fall han svarade nej till gifvan. Hvarfore skulle han väl säga nej? Jo, derfore att han vill hafva mera. Jag skulle gerna taga mot mera, jag också, om Herrarne ville gifva mera; men att börja med, håller jag till godo med hvad som bjudes och tänker få mer en annan gång. Det är detta, som här bestrides, då man säger, att om vi nu bifalla Utskottets förslag, så få vi sedan ingenting vidare. Men hvar finnes väl någon anledning till denna misstro? Har icke Riksdagen småningom efterskänkt många af de bördor, hvilka förut hvilat på jorden? Har icke Riksdagen t. ex., just hvad beträffar indelningsverket, för icke länge sedan befriat rothällarne från beklädnadsskyldigheten, samma lindring som nu erbjudes rusthällarne. Har icke regeringens främste man i dag sagt oss, att regeringen erkänner jordegarnes anspråk och vill gå dem till mötes. Hvarfore då svara: nej, vi taga icke hvad som erbjudes oss. Är det väl säkert, att sådana medgifvanden, som erbjödes oss genom 1871 års förslag och som nu bjudas oss i dag, ständigt skola stå öppna. Jag har många arrendatorer, af hvilka de flesta deltaga i rothäll, ett par till och med äro rusthällare. När jag kom hem från 1871 års riksdag och omtalade att regeringen erbjudit oss att blifva qvitt alltsammans för 80 riksdaler roten, så utropade en bland arrendatorerne: »men Herr Grefve, var ni galen,

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

som icke tog emot presenten!» Och jag är säker att, då jag kommer hem från denna riksdag, samma fråga ställes till mig. Och medgifvas måste, att när det bjudes frihet från beklädnaden åt rusthållen, 30 kronor såsom bidrag till soldatens underhåll, 50 kronor såsom hjälp vid lega af rekryt och 150 kronor till remonteringshjälp, och så väl regeringen som Riksdagens Första Kammare accepterat anbudet, är det förvånande om Andra Kammaren afslår det.

Man har gjort den invändningen, att dessa lindringar ingenting betyda, derföre att rustnings- och roteringsbesväret blifvit ännu värre genom denna tillökning af 32 dagar i beväringens exercis. Men skulle det verkligen vara möjligt, att, till följd deraf att beväringen nu skulle komma att exercera 32 dagar längre än förut, kostnaden för rote- och rusthållen skulle ökas så betydligt, som med en sjettedel? Huru skall väl detta gå till? Icke är väl meningen, att äfven alla indelta soldater skola utkommenderas till beväringmötena. Kommenderingen måtte väl ändå stanna vid befålet och underbefålet. Visserligen kan ifrågasättas en påökning i korpralslönerna, för att derigenom bereda tillgång till nödigt antal underbefäl, men icke måtte det väl kunna komma derhän, att alla soldater skola kommenderas till beväringmötena. Det skall sannolikt stanna vid, att ett ökad antal korpraler och vice korpraler kommenderas till beväringmötet; men icke skulle öfningen för dessa ökas så betydligt, att kostnaden för hvarje rothåll derigenom skulle ökas med en sjettedel. Jag vågar således påstå, att denna omständighet icke är något verkligt hinder, utan ett skäl, som man rent af tagit i luften.

Förslaget erbjuder oss således icke obetydliga lindringar. Här-till kommer — ty derom kan jag icke vara tveksam — att med den beredvillighet, som Första Kammaren visat att gå våra önskingar till mötes, Första Kammaren säkerligen skall medgifva grundskatternas afskrifning. Jag kan nemligen omöjligen föreställa mig, att Första Kammaren skulle kunna göra sig skyldig till ett, om jag så får säga, bedrägeri mot oss. Finnes då för rust- och rothållarne, som klaga öfver den tunga, hvaraf de tryckas, någon rimlig anledning till att neka att emottaga hvad dem erbjudes.

Då jag började med att säga, att jag mer än väl känner och erkänner det tunga onus, som hvilat på jorden i och för rustningen och roteringen, ber jag tillika få framhålla, att det mest förhatliga och obehagliga är just de naturaprestationer, som åligga oss till soldaten, och hvilka, det måste medgifvas, genom ett allt för stort nit från befålets sida blifvit mera tryckande än önskligt vore. Det skulle derföre hafva varit väl, om Utskottet hade föreslagit någon lindring äfven i det afseendet, hufvudsakligen i öfverensstämmelse med 1871 års förslag, så att rust- och rothållarne i stället för prestationerna in natura fått betala en viss kontant penningssumma. Men den omständigheten, att man nu icke erhållit allt hvad man önskar, kan omöjligen förmå mig att säga nej till det, som nu erbjudes. Jag erkänner fullkomligt de obehag, som dessa naturaprestationer medföra, och jag har under en långvarig tienstgöring såsom landshöfding sett så mycket ledsamheter af befålets, jag må

säga, öfverdrifna nit för soldaten, hvarigenom tungan göres för rust- och rotehållaren värre än den skulle vara, att jag vore benägen att när som helst vara med om att Riksdagen afläte en skrifvelse till Kongl. Maj:t i detta syfte. Jag har till och med varit betänkt på ett förslag till en sådan skrifvelse, som jag tänkt mig att Kammaren jemte bifall till Utskottets förslag skulle kunna aflåta till K. Maj:t.

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Men det är icke klockan 10 på aftonen andra dagen, sedan denna diskussion börjat, som man framställer ett sådant förslag. Jag hade uppsatt detsamma, enär jag tänkt få ordet förr än som skett; vid denna sena timma ville jag emellertid, som jag nämnt, icke begära proposition å förslaget. Men Kammaren kan göra en sådan framställning när som helst, dagen efter det beslut blifvit fattadt i den föreliggande frågan eller vid nästa riksdag. Till en sådan framställning äro vi fullt befogade. Men vi äro icke fullt befogade att säga, att vi icke vilja emottaga de lindringar, som erbjudas oss, derföre att vi vilja hafva mera.

Jag skall icke längre missbruka Kammarens tålmod. Jag tackar för den uppmärksamhet, som blifvit mig bevisad, och kan sluta med att förklara, att jag kommer att rösta för Utskottets förslag.

Herr Key: Då man, såsom jag, redan två gånger deltagit i denna stora strid och nu för tredje gången tager till ordet, så behöfver man sannerligen förutskicka en bön om öfverseende. Men, mine Herrar, jag har ett ord att säga icke blott till eder, utan äfven till dem, som efter oss en gång skola bedöma våra handlingar på detta rum, då ögonblickets svallvågor hunnit lägga sig och förhållandena med mera lugn än nu kunna bedömas.

Hans Excellens Herr Statsministern yttrade i dag på förmiddagen några mycket tankvärda ord. Han stälde till landtmannapartiet en direkt uppmaning att frångå sin mening och ansluta sig till en annan, och han värdade för det ändamålet till fosterlandskänslan, öfvertygad som han var att, om landtmannapartiet så handlade, detta skulle blifva till landets sanna bättnad. En sådan uppmaning kräfver vördnad icke blott derföre att dessa ord uttalades af embetsmannen med den höga samhällsställningen, utan äfven derföre att det uttalades af hvad som mera är, af en man och af en stor historisk personlighet. Då emellertid, med all vördnad och all aktning, jag för min del icke vågar och icke kan ställa mig denna uppmaning till efterrättelse, så skall jag utbedja mig att derför i korthet få gifva några skäl; jag vill låta erfarenheten tala.

Herrarne minnas alla året 1871? Hvad talades, skrefs och sades icke då i långa banor om landtmannapartiet och dess afslag å 1871 års härordningsförslag; Herrarne minnas alla den upphetsade stämning, som då var rådande i landet. Sjelf fick jag den tiden dussintals anonyma bref med hotelser och oqvädinsord, i går och i dag började detta om igen; jag har redan å nyo fått flere anonyma skrivelser för mitt uppträdande nu i denna fråga — med ett ord: stämningen var då som nu särdeles upprörd. Men om jag nu frågar Herrarne, så skolen I blifva tveksamme i svaret, och mången kanske blifver mig det skyldig: var det verkligen en olycka att

Angående
försarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

1871 års härordningsförslag icke blef antaget? jag kan försäkra eder, att många ganska framstående militärer hafva förklaradt, att det var väl att det icke blef antaget.

Jag skall vidare be att få framkalla ett annat, ett äldre minne. Herr Adlersparre erinrade oss på förmiddagen om tilldragelserna 1810 och 1812. Jag ville friska upp mitt minne om dem och gick derföre i eftermiddag ned i riksdagsbiblioteket och studerade der ett par timmar. Jag genomgick då, bland andra riksdagshandlingar för urtima riksdagen 1812 då beväringinstitutionen infördes, ett beslut af bondeståndet, dateradt den 13 Juni 1812. I detta beslut begärde detta samma bondestånd, som vid sagde riksdag ingått på beväringinstitutionens införande, att all jord måtte lika beskattas, att skyldigheten att bygga kyrkor, prestgårdar och boställen m. m. sådant måtte fördelas genom all jords lika beskattning, samt att skjuts-skyldigheten äfvensom skyldigheten att underhålla vägar och broar likaledes skulle blifva ett alla åliggande onus. Jag har särskildt nämnt skjuts- samt väg- och brounderhållsskyldigheten, eftersom den siste talaren påmint oss derom. Nå väl, mine Herrar, vi hålla på härmed ännu, oaktadt 65 år förflutit! Men, icke nog med detta. I samma 1812 års skrifvelse anhöll bondeståndet om rättighet att antaga behöfliga handtverkare för deras egna förnödenheter, att undfå frihet att afsätta egna och grannars afvel och handaslöjder öfverallt inom riket, och vidare önskade bondeståndet att fritt få köpa och sälja sina viktualievaror och ladugårdsprodukter m. m. så väl i stad som på landet. Alla dessa saker äro ju rent menliga rättigheter, som det icke kan falla någon in att *nu* förneka. Men då måste man besluta derom och bedja derom. Skrifvelsen blef också föremål för behandling hos ridderskapet och adeln, hos presteståndet och hos borgarne. Men man afspisades dels med löften att dessa saker framdeles skulle komma under öfvervägande och dels med hänvisning till privilegierna, som lade hinder i vägen för de framställda önskningsarnes uppfyllande; de förmentes erfordra betydliga omvägar. Och många af dessa alla i skrifvelsen uttryckta önsknningar äro ännu efter 65 år ouppfyllda!

Nu säger man till oss: gören endast *detta*, allt det öfriga skall sedan komma af sig sjelf! Ja, för 65 år sedan lofvade man det också!

Man har sagt om *oss*: vi kunna icke tro att I hafven allvar med eder skrifvelse. Visst är det i politiken vanligt att man tviflar; om man också icke vågar tvifla på en mans personliga heder, på hans *politiska* heder anser man sig alltid hafva rätt att tvifla.

Man har sagt att vår skrifvelse är svag. Jag sade i går att jag skulle önskat den mera stark, jag upprepar det nu och jag ställer mig under framtidens dom i detta hänseende, ty jag vet mig hafva kämpat efter yttersta förmåga, en hård kamp. Pröfva oss, mine Herrar — och jag ställer särskildt den uppmaningen, den vördsamma uppmaningen till vår regering: pröfva oss! sammankalla oss till urtima Riksdag i höst och lägg då fram ett förslag, *byggt på de grunder*, vi nu föreslagit; Om vi *då* icke infria vårt ord, om vi äfven då säga nej — då, mine Herrar, skall jag afgifva ett löfte till dem

som nu så mycket klandra mig, ett löfte som är lätt att uppfylla, emedan det rör endast mig sjelf personligen: jag skall aldrig mer komma på detta rum, jag skall draga mig tillbaka till min vrå bland bergen och sörja — sörja icke öfver 10 års i god afsigt förspildt arbete, utan öfver ett fosterland, som djerfves fresta Försynen och öfver hvilket jag då måste se dess straffande hand lyftas.

*Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.*
(Forts.)

Herr Abr. Rundbäck: Jag har icke begärt ordet för att anföra några nya skäl för Utskottets förslag, ännu mindre för att bemöta de personliga anfall, som mot mig blifvit rigtade; men såsom varande en af dem, som bära ansvar för Utskottets förslag, är det min rätt och jemväl min pligt att försöka befria detsamma från de misstydingar och missuppfattningar, för hvilka förslaget från så många håll varit utsatt. Jag skall dock icke länge upptaga tiden.

Annu i afton har det öfverraskat mig att få höra det påståendet upprepas, att Utskottet brutit med 1873 års öfverenskommelse, i synnerhet efter de upplysningar, som jag i går meddelade. Ett par af dessa upplysningar nödgas jag derföre nu å nyo upprepa.

Inom Utskottet väcktes ett förslag, som af mig biträddes, att öfningarne skulle utsträckas till 90 dagar och att man skulle behålla en bofast stam, samt att soldaten skulle hafva af roten en stuga med lämpligt jordland äfvensom ett mindre lönebidrag, allt i öfverensstämmelse med Herr Dofséns motion. Detta förslag slog man emellertid i hjel inom Utskottet just på grund af 1873 års skrifvelse. Sedermera begärdes att få in i motiveringen något om stamtruppens utbildning. Det tilläts lika litet. Det skulle icke få synas något derom i Utskottets betänkande, på grund deraf att sådant icke ansågs stå i öfverensstämmelse med 1873 års skrifvelse. Detta afslag har äfven föranlett, att betänkandet blifvit beledsagadt af en reservation utaf en högt aktad general från Första Kammaren, en reservation som annars utan tviifvel hade uteblifvit. Häraf torde tydligt framgå, att 1873 års kompromiss icke varit inom Utskottet förbisedd. Af denna Kammares ledamöter har jag också icke hört någon framkomma med denna anmärkning, att Utskottets förslag skulle stå i strid med kompromissen, förr än nu under de senaste dagarne, då man i brist på annat synes hafva hittat på denna förövändning för att få sak med Utskottet. När man nu tillika hört, att regeringen accepterat Utskottets förslag, och vet, att dess främste man icke varit främmande för omförmälda skrifvelses tillkomst och formulering, samt att Första Kammaren, som äfven godkänt kompromissen, nu med mycket stor pluralitet antagit Utskottets förslag, så bör väl hvar och en tydligen finna, att den anmärkning mot Utskottet, hvarom nu är fråga, icke kan hafva sin grund i annat än en uppenbar misstyding och vanställning af hvad Utskottet föreslagit, och derföre hoppas jag också, att man åtminstone hädanefter må slippa att höra nämnda beskyllning upprepas i diskussionen.

Vidare har man förebrått Utskottet, att det icke alls talat om grundskatternas afskrifning. I veten dock, mine Herrar, lika väl som jag, att det icke tillhörde Utskottets befogenhet att derom afgifva yttrande. Riksdagen har ju bestämt att frågan om grund-

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

skatternas afskrifvande skall tillhöra Stats-Utskottet oah alldeles icke det Särskilda Utskottet. Vi minnas ju också alla, att ur Herr Ola Anderssons m. fl:s motion, måste brytas ut den del, som gälde grundskatterna, hvilken del derefter hänvisades till Stats-Utskottet. Följaktligen kunde Särskilda Utskottet icke yttra sig om den saken, emedan det icke hade rätt dertill. Den tillvitelsen mot Utskottet är således fullkomligt obefogad.

Vidare har man både från dem, som äro mot och från flere af dem, som äro för Utskottets förslag, hört den anmärkning rigtas mot detsamma, att det lemna frågan om förswarets framtida och slutliga organisation obestämd, hvilket förmenas vara ett fel som Utskottet begått. Men just detta anser jag vara en stor förtjenst i Utskottets förslag, att Utskottet derifrån har afskilt det, hvarom meningarne ännu äro oense, och blott hållit på det, hvarom alla, som verkligen vilja hafva bättre försvar, skulle kunna förena sig.

Jag vill med afscende härå påminna om den kretsgång, i hvilken frågan om sjelfva organisationen under de sista tio åren befunnit sig. Vi började 1867 med indelt stam och beväring. Vi fortsatte dermed 1869. Lagtima Riksdagen 1871 beslöt sig ännu för stam med beväring. Vid 1871 års urtima riksdag gick man åter öfver till värnpligtssystemet. Härpå höll man derefter i 1873 års skrifvelse och i öfverensstämmelse dermed hafva vi sedan fått 1875 års härordningsförslag äfvensom den nya upplaga deraf, som förelades denna Riksdag. Nu är man deremot åter inne på frågan om stam och beväring, men nu skall det vara en värfvad stam med tillbehör af lottning och kaserner m. m. — Visar icke detta allt, att opinionerna ännu icke äro mogna angående sjelfva systemet, och bör det icke derföre anses vara i hög grad välbetänkt, att Utskottet sökt hålla denna tvistefråga utanför de förslag, som äro å bane och hvilka nödvändigt påkallas, antingen man slutligen vill ordna försvaret efter det ena systemet eller efter det andra. Hade Utskottet icke i afscende å denna punkt visligen iakttagit tystnad, så skulle kanske förslaget stupat på den tvistepunkten, och i sådant fall skulle Utskottet helt visst fått uppbära och äfven varit förtjent af mera klander än nu. Vidare har man kallat de af Utskottet föreslagna lindringarne för en »nådegåfva», som man kastat åt rust- och rothållarne, samt förklarar att de äro allt för stolta att mottaga en dylik allmosa. Bevars, hvilken finkänslighet!

Grefve Sparre har emellertid förklarar, att han för sin del icke är för stolt att taga emot gåfvan, och jag känner flera andra, hvilka nog skulle med tacksamhet mottaga densamma. För att emellertid bevisa, att man äfven härutinnan vanställer verkliga förhållandet och uppenbart misstyder Utskottets betänkande, vill jag läsa upp den punkt af motiveringen, der Utskottet angifvit den hufvudsakliga synpunkt, ur hvilken detsamma betraktat och tillstyrkt lindringarne. Denna punkt, som återfinnes på sidan 40 i betänkandet, eger följande lydelse: »Lika med Kongl. Maj:t anser äfven Utskottet att i samband med och som en följd af den utsträckta öfning, Utskottet tillstyrkt, lättnader böra beredas för rust- och rothållet. Och har Utskottet funnit desto större skäl härtill, som under hela den tid in-

delningsverket egt bestånd den grundsats synes blifvit iakttagen, att i samma mån åtgärder för förswarets utveckling vidtagits, hvilka under någon form haft till följd ökade skyldigheter äfven för rust- och rotehållare, lättnader i deras förut varande bördor under andra former ansetts böra dem i stället medgifvas, hvarpå flerfaldiga exempel kunna anföras.»

Angående försvarsväsendets ordnande. (Fo ts.)

Utskottet har således här tydligt och klart uttalat den åsigten att, då rust- och rotehållarne genom knektekontrakten åtagit sig vissa skyldigheter i afseende å försvaret, så är det äfven rätt och billigt att man, på samma gång man vill pålägga dem nya bördor utöfver de gamla, bereder dem motsvarande lindringar i deras förra skyldigheter. Det är denna tanke, och icke någon annan, som Utskottet velat uttala, och jag trotsar hvem som helst att häri se något förnärmande.

Som det redan är sent vill jag icke till bemötande nu upptaga åtskilliga anmärkningar af mindre betydighet; men de förklaringar, jag ofvan afgifvit, har jag ansett mig skyldig att lemna, på det Utskottet icke måtte opåtaladt beskyllas för felsteg och misstag, till hvilka det är alldeles oskyldigt. Slutligen ber jag äfven att få anföra ett särskildt motiv, hvilket varit hufvudsakligen bestämmande för mitt arbete inom Utskottet. Detta motiv har varit att få försvarsfrågan, åtminstone för en tid, afskrifven från dagordningen. Ty så länge den står kvar der, hänger den som ett hotande moln öfver våra hufvuden, kastande sin mörka skugga icke endast öfver Riksdagen utan öfver hela landet. Låta vi nu henne åter falla, så blir följden, att agitationerna å nyo skola begynna, att oron växer, att trötthet och misströstan tilltaga å ena sidan och hetsighet och passioner uppstå å den andra. Nya anspråk från andra samhällsklasser torde kanske framträda och, nya agitationer blanda in nya tvistemännen. Och sannolikt skola en mängd andra viktiga frågor komma att indragas i hvirfveln till skada både för deras och för försvarsfrågans lösning. Med ett ord: ett vidare uppskof med försvarsfrågans afgörande kan blifva en verklig fara för oss, och det icke blott med afseende på vår ställning till andra makter, utan ännu säkrare med afseende å enigheten och endrägten inom landet och mellan de olika samhällsklasserna. Med en fråga sådan som denna, hvilken är en lifsfråga äfven för det minsta hushåll i landet, böra vi derföre icke lättsinnigt leka, ty det kan blifva lika farligt som att leka med elden. Jag har derföre äfven gjort det bästa jag förmått för att få frågan vid denna riksdag löst; ty jag har icke velat taga på mitt ansvar följderna af dess förnyade undanskjutande. Och måtte vid det snart skeende afgörandet samma känsla af ansvar vara lifvande hos oss alla! Med denna önskan yrkar jag fortfarande på bifall till Utskottets förslag.

Herr Thomasson: Jag skall icke en enda minut upptaga Kammararens tid. Jag har endast begärt ordet för att uti Kammararens protokoll få antecknadt, att jag tillhör dem, som, ehuru ingalunda tillfredsställda med Särskilda Utskottets förslag, likväl komma att rösta

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

för detsamma, emedan de icke vilja bära ansvaret för ett längre uppskof med att göra något för stärkandet af vårt försvar.

Såsom ytterligare motiv för mitt votum skall jag endast tillägga, att jag anser frågan om försvarets slutliga fullständiga ordnande vara allt för stor, för att med ett enda slag kunna lösas, och att målet derföre lämpligare sökes och säkrare vinnes på de partiella reformernas väg.

Herr Herslow: Äfven jag ser på klockan att tiden lider mot afgörandets timme och skall ej heller länge fördröja den. Jag tvekade länge, huru vida jag i denna fråga skulle begära ordet; men när diskussionen, såsom nu är händelsen, börjat att antaga karakteren af en öppen votering, kan det för en och hvar kännas som en pligt att också öppet afgifva sitt votum. Och det kännes icke minst så, då det förslag, man skall rösta till bifall för, ingalunda kan tagas emot med entusiasm utan snarare med resignation — med samma känsla hvarmed vi så ofta här i världen vända blicken från det lilla, som vi kunna nå och få, tillbaka till våra förhoppningars stora och stolta men ramlande byggnad.

Jag, och som jag tror många med mig, hade hoppats, då viingo höra att försvarsfrågan vid denna riksdag å nyo skulle framläggas, att resultatet af de mångåriga öfverläggningarne nu skulle blifva en organisation, tjenlig att uti många år blifva beständande. Men hvad Utskottet nu här för oss framlagt är tvärtom af den beskaffenhet att, om jag trodde att det för lång tid skulle blifva beständande, skulle jag rösta emot detsamma. Ty jag hör också till dem som hoppats, att vi litet hvar nu ändtligen skulle lärt oss inse nödvändigheten att bygga vårt försvar uteslutande på värnpligtens breda basis, hoppats att vi skulle hafva fattat, att en liten nation, ännu mindre än en af de stora, kan på annan grund uppmura sin nationella sjelfständighets bålverk. Jag hade hoppats att vi sålunda redan nu skulle insett den nödvändighet, som en gång förr eller senare måste förestå oss, nemligen att besluta oss för att afskaffa den militäriska institution vi hittills haft, detta gamla indelningsverk, hvilket i likhet med många andra ärevärdiga åldrigheter kan skänka vackra minnen från det förflutna men endast svaga förhoppningar för framtiden. Jag hade hoppats att vi på samma gång äfven skulle funnit oss föranlättna att afskaffa den ekonomiska institution som dermed sammanhänger och som, jag vill icke säga, är en orättvisa, ty det tror åtminstone icke jag, men som så anses af dem, som bära densamma, hvilket för mig betyder ungefär detsamma.

Det förslag Utskottet framlagt uppfyller ingen af dessa förhoppningar. Detta förslag är ej uppgjort för framtiden, det anvisar oss icke ens den väg vi i framtiden böra gå. Det har sålunda ej förtjensten att kunna sägas utgöra bryggan till en bättre framtid, eller att ens framlägga den ritning till en sådan brygga, som verkligt innehålles i regeringens förslag. Tvärtom har Utskottet låtit sig angeläget vara att stryka ett bredt kors öfven denna ritning och till yttermera visso under ritningen tydligen antecknat sin be-

stämnda afsmak för detta slag af arkitektur. Det kan då icke hafva varit med några synnerligen varma sympatier som jag mottagit Utskottets förslag, men detta oaktadt kommer jag att rösta för bifall till det samma. Jag gör det derföre, att om jag utan afseende på sympatier pröfvar det med mitt förstånd, så måste jag inse att det har en förtjenst, som jag skattar synnerligen högt, den, att det innehåller just nått och jemnt hvad som i närvarande stund är möjligt att få genomfördt. Det har vidare en positiv förtjenst, nemligen den, att det dock alltid innebär ett steg framåt, visserligen icke något stort steg, men dock ett steg. Det är slutligen också efter min uppfattning (visserligen icke i motiveringen men i sitt slut) neutralt och lemnar oss framtiden öppen. Det kommer nog ännu ett stort ögonblick för vårt folk — så som det kommit så många i dess historia — då kommer nog ock, derom är jag viss, nu som fordomdags dess stora hug, då åsigtterna enas och krafterna samlas — och *då*, mine Herrar, skola vi taga ett större steg.

*Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)*

Jag har beslutat mig för Utskottets förslag äfven derföre, att jag nu ej haft så särdeles mycket att välja på. Det fans visserligen åtskilliga reservationer. Det fans t. ex. Herr Bruhns reservation, den ger mindre och derföre tyckte jag ock mindre om den, men den ställer också mindre fordringar på statsverket och går äfven den i rigtning framåt, den enda rigtning som är oss tillåten; derföre skulle jag äfven kunnat lemna mitt bifall till detta lilla steg, om jag trott att det, och endast det, nu af eder alla velat uttagas. Der fans vidare en reservation af Herr Carl Anders Larsson; och den tilltalade mig mera, ty den leder direkt in på den väg, som jag tror att vi förr eller senare måste inslä. Dock hade det blifvit nödvändigt att låta hans förslag undergå åtskilliga modifikationer, och dertill gafs numera under denna riksdag ingen tid; och just vid denna riksdag önskade jag så gerna att något måtte blifva gjordt för den stora frågans lösning. Till slut och i sista ögonblicket gafs oss ännu ett alternativ, nemligen ett förslag till en underdånig skrifvelse. Mine Herrar! I som enats om detta skrifvelseförslag, tron icke att jag för ett enda ögonblick betviflat eder fosterlandskärlek eller tror att den är en hårsman mindre än min egen; särskildt vet jag, att mina kamrater inom representationen från den provins jag tillhör, hvilka kanske icke varit minst verksamma för detta skrifvelseförslag, att de, säger jag, äro villiga att uppoffra icke litet, nej mycket för vårt lands försvar. Men förlåten mig, om jag detta oaktadt säger, att jag icke kan förmå mig att tro, det detta skrifvelseförslag är ett allvarsamt menadt alternativ för oss att välja. I *mina* ögon åtminstone saknar det en karakter af verkligt allvar. Detta papper synes mig icke vara hvad det säger sig vilja vara, likasom det aldrig kan blifva hvad det säger sig vilja blifva. Det säger sig vara en fortsättning af 1873 års skrifvelse. Jag företog mig i natt — det gafs oss ju icke någon annan tid — att jemföra detta skrifvelseförslag med 1873 års skrifvelse, och jag vågar på grund af denna jemförelse säga, att innehållet i dessa båda skrifvelser alldeles icke är detsamma; hvarken är den senare ett uppreparande af den förra eller utgör den någon direkt fortsättning af densamma. Lika litet tror jag att det

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

för regeringen blir möjligt att på grundvalen af denna skrifvelse bygga någon verklig härorganisation; mig förefaller det åtminstone som, i händelse man försökte att på denna mycket, mycket lösa grund uppföra en byggnad, följden endast skulle blifva den, att innan man ens kom till första våningen, grunden skulie svika och huset instörta. Jag har hört under denna långa debatt just från dem, som enat sig om denna skrifvelse, uttalas så vidt skilda åsikter, yttranden som gå i så olika riktningar, att jag icke kan tänka mig annat, än att den enhet som nu uppnåtts skall brista i försökets stund, så snart något försök göres. Detta skrifvelseförslag är sålunda efter min uppfattning ett papper utan framtid likasom det är ett papper utan förntid. Liket det papper som jag tager här i min hand, nemligen dagordningen, har detta af Herr Key oss lemnade papper sin hela, enda betydelse *för dagen*. Och denna betydelsen är djupt sorglig. Ty om detta skrifvelseförslag är ett svar på en stor fråga, så är det just *det* svar, som jag sist velat se framburet. Frågan är denna: äro vi mogna, äro vi i denna stund af djupt allvar färdiga att betrygga vårt folks frihet och sjelfständiga tillvaro? svaret är: nej!

Man har klandrat och såsom en anmärkning mot oss framhållit, att vi acceptera förslaget, churu vi ha åtskilligt att deremot anmärka. Så gören I alltid, säger man, klandrande till oss. När helst regeringen framlägger ett förslag, så antagen I det, och likaså Första Kammaren; så 1871, så 1873, så 1877 och alltid. Men han I väl besinnat, mine Herrar, om den förebräelse ni sålunda mot oss uttala, icke i sjelfva verket är ett beröm? Vi hafva icke antagit detta förslag derföre att det är det bästa — meningarne måste alltid vara delade om hvad som är bäst — men vi hafva tagit det, för att någonting måtte göras i denna viktiga sak. Och när helst vi se någon möjlighet att resa ett värn, bakom hvilket ni och vi, edra och våra hustrur och barn kunna finna ett tryggande skydd mot de svallvågor, som krigets stormar kanske en gång kasta äfven mot våra kuster, då taga vi emot denna möjlighet, mottaga den tacksamt, utan att så noga öfverväga och beklaga att den är förenad med uppoffringar — icke blott materiella uppoffringar — dem talar jag ej här om — utan äfven med uppoffring af åsikter, hvilket ofta kännes mera påkostande. Ären I säkra på att å andra sidan ibland *eder* icke finnes *någon*, som motsatt sig detta förslag och alla de förslag som vi hafva accepterat, just på grund af det, hvarföre vi hafva antagit dem, d. v. s. icke derföre att de innehållit detta eller detta, utan derföre att de innehållit *något*?

Mine Herrar, huru ofta ligger ej den största svårigheten vid stora reformer just i att besluta sig för att taga det första steget? Särskildt efter många misslyckade ansträngningar kan man råka i en ställning så bunden, att man känner sig alldeles förlamad; man gör krampaktiga ansträngningar för att förflytta sig ur dehsamma; men kan ej röra sig ur stället. Men har man slutligen förmått taga ett enda steg, då är förtrollningen bruten. Min öfvertygelse är, att så blefve förhållandet, om vi toge detta första steg till frågans lösning, som består uti att bifalla Utskottets förslag.

Till slut ber jag att få instämma i hvad min granne här nyss yttrade: Jag vill ej, vågar ej taga någon del uti ansvaret att hafva ytterligare uppskjutit denna viktiga frågas afgörande; inför vår nations stora minnen inför vårt lands framtida häfder blir detta ansvar en gång kanske icke så lätt att bära. Herr Talman! mine Herrar: jag hemställer om bifall till Utskottets förslag.

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Herr Christen Assarsson: Då det synes som om diskussionen antagit karakteren af en öppen votering, skall äfven jag be att få tillkännagifva min ståndpunkt i frågan. Som jag icke kan antaga Utskottets förslag, vill jag instämma med Herr Key uti det af honom framlagda skrivelseförslaget och kommer således att rösta för detsamma. Här hafva framslungats många beskyllningar mot dem, som understödt detta förslag. Men dessa beskyllningar må stå för deras räkning, som uttalat dem.

Jag anhåller om afslag å Utskottets förslag och bifall till den af herr Key föreslagna skrivelsen.

Herr Billström: Jag har begärt ordet endast för att, då diskussionen synes hafva antagit karakteren af en öppen votering, för Kammaren tillkännagifva min ståndpunkt i frågan. Jag får då förklara, att jag obetingadt biträder det skrivelseförslag, som Herr Key framlagt. Men på samma gång vill jag äfven hafva uttalat, att jag vid fattandet af mitt beslut icke låtit mig bestämmas af något partiintresse eller dylikt, utan endast af hvad jag efter måttet af mitt omdöme funnit vara med rättvisa och fosterlandets bästa öfverensstämmande. Jag är nemligen öfvertygad om att, om detta skrivelseförslag blifvit Riksdagens beslut, skulle snarare än eljest torde blifva händelsen en lycklig lösning af denna viktiga fråga hafva erhållits. Min innerliga öfvertygelse är nemligen, att denna fråga aldrig nöjaktigt kan lösas utan afskrifning af grundskatterna i sammanhang med jemnare fördelning af försvarsväsendets tryckande börda. Det är denna min uppfattning af saken, som jag endast i korthet velat hafva till protokollet antecknad; och den må stå der för min räkning. Jag har städse respekterat andras åsigter och fordrar derföre äfven att mina måtte af andra respekteras. Jag hemställer, som sagdt, om bifall till Herr Keys förslag.

Herr Liss Olof Larsson: När jag begärde ordet, var det icke för att bemöta den talare, som yttrade: att 1871 års Riksdag förkastade ett förslag, som man nu skulle önska kunna gräfvu upp ur jorden. Om jag icke missminner mig, var det Andra Kammaren, som vid denna riksdag fattade ett bestämdt beslut, hvaremot de inom Kammaren, som icke ville biträda detta beslut, och Första Kammaren beslöto att aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t. Hvilka strider och hvilka tvister hade vi icke undvikit, om Första Kammaren då lika som den Andra bifallit Utskottets förslag? Och huru annorlunda hade icke då vårt försvar varit i denna stund? Nu klandrar och förkättrar man oss för det vi vilja denna gång aflåta en skrivelse — en skrivelse i bestämda ordalag, under det den

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

af Första Kammaren då beslutade skrifvelse innehöll nästan ingen-
ting — och jag vågar hemställa om den politiska ställningen nu är
mera hotande än den då var. Jag tror således att äfven ur denna
synpunkt betraktad den nu föreslagna skrifvelsen icke förtjenar det
klander, som kommit den till del. Detta endast i förbigående. En
orsak, hvarföre jag emellertid begärde ordet, var för att bemöta den
talare, som yttrade åtskilligt om den allmänna meningen i landet.
Han frågade nemligen hänfullt, om det var på folkmötena man skulle
utröna denna allmänna mening, eller om det skulle ske genom att
lyssna till »skränet». Jag vet just icke hvad han åsyftade med detta
senare, men då samme talare såsom skäl för sitt yrkande om bifall
till Utskottets förslag anförde, ibland annat, att det hade allmänna
opinionen för sig, så skulle jag vilja fråga honom tillbaka, på hvad
sätt han kunnat utröna denna allmänna opinion bättre än vi, som
äro bosatte på landsbygden ibland folket. Icke lär man väl kunna
inhemta den af tidningarne. Så mycket var klart, att han antyde
det vi, som yrka afslag på Utskottets förslag, gjort oss till tolk för
»skränet».

Jag skall i förbigående erinra om hvad som yttrats i ett par
skrifter, som jag här har i min hand, och hvilka allmänt påstås vara
skrifna af samme talare. Han skrifer så här i den ena skriften:
»skyldigheten att deltaga i fäderneslandets försvar kan indelas i
tvenne förpligtelser, nemligen

att hvarje krigsduglig medborgare deri deltagar med sin per-
son, hvilket utgör den allmänna värnpligten; och

att hvarje medborgare betalar för försvarets gemensamma kost-
nader efter sin förmögenhet.

Detta är den enda rättvisa och förnuftiga grunden för försvarets
ordnande, således ett mål, efter hvilket man bör sträfva.» Så utlät
sig då denne talare, som nu så varmt förordat Utskottets förslag
och med så mycken skärpa, att icke säga förakt, talat emot det af
Herr Key framlagda förslaget. Jag vill icke vidare fästa mig här-
vid, icke heller vid hvad han skrivit i den andra skriften. Men
jag kan icke uraktlåta att läsa upp hvad han då hade för tankar
om folkmöten: »Vi införa allt för mycket främmande fals och flärd;
men när det gäller att göra sig till godo andra nationers erfarenhet
i det, som godt och nyttigt är, då visar sig vår betänksamma trög-
het i hela sin glans. Sälunda har en af de allra viktigaste och i
andra länder bäst bepröfvade drifkrafterna i nutidens samhällslif —
nemligen de enskilda medborgarnes politiska agitation medelst för-
eningar, möten, adresser och dylikt — hittills varit så godt som främ-
mande för våra vanor. Endast egennyttan hos de herskande eller
den tanklösa räddhogan hos »de stilla i landet» kan finna frånvaro
af politisk agitation lagenlig.» Jag vill på långt när icke under-
skrifva allt hvad som står i någondera af dessa uppsatser, men jag
har velat erinra om deras tillvaro, i synnerhet som talaren här med
förakt talat om sådant, som han då icke allenast gillade, utan så
varmt förfäktade.

Det är visserligen en följd af år emellan den tid, då detta skrefs,
och nu; men han kunde icke heller då sägas befinna sig i pojkåren;

han var redan då nära den ålder, som fordras för att vara valbar till riksdagsman i Första Kammaren, och då torde man väl få anses hafva trampat ut barnskorna och något så när stadgat sina åsikter.

Hufvudsakligaste skälet, hvarföre jag begärde ordet, var den omständigheten, att man med så helt och hållet motsatta åsikter yrkar bifall till Utskottets förslag. Den ene säger, att det är för att få frågan afgjord för en längre tid och således lugn i landet; den andra bifaller förslaget, icke derföre att det är tillfredsställande utan emedan det ändock utgör ett första steg framåt och man snart kan taga ett ytterligare. Den ene antager förslaget för att få ett slut på frågan och den andre för att snarast möjligt komma vidare. Jag har, sade jag, af denna omständighet begärt ordet, och det är för att uttrycka min synnerliga förvåning öfver huru så diametralt motsatta åsikter kunna förena sig om ett och samma förslag. Men icke nog härmed: Då nu många af de Herrar, som ifrigast förordat Utskottets förslag, baserat på indelningsverket, med synnerlig skärpa framställt fördelarne af detta förslag och således indelningsverkets bibehållande, skall jag anhålla att få citera några ord ur en broschyr, som i närvarande tid nästan kan sägas hagra öfver landet. Titelbladet bär den kända stämpeln med det dubbla W., och Herrarne torde då vota hvarifrån den härleder sig. Der heter det på ett ställe: *»Då först fick den ofosterländska tanken verkligt fotfäste i folkmedvetandet, nemligen att tyngdpunkten i försvaret skulle utgöra en skatt på jorden.»* Men icke desto mindre vill man bibehålla denna ofosterländska tanke och söka än vidare utveckla den. Vidare säges det i samma broschyr: *»Denna institution — nemligen indelningsverket — kun i sanning sägas utgöra den dryga löseskillingen för ett århundrades ära. Då man benämnt denna inrättning nationel, synes man hafva glömt, att dess nationella pregel ligger deruti, att den bildar ett slående uttryck för den politiska vanmakt och det militära förfall, som här inträdde efter Carl XII:s död. Att kalla en dylik institution nationel kan således icke betraktas som annat än ett hån emot svenska folket; ett hån emot dess historia; ett hån emot dess framtid.»* Om jag läser vidare, finner jag straxt: *den mer om beqvämlighet än om just någon synnerlig oegennyttia vittnande uppfattningen, att en institution, hvars underhåll åläge en viss samhällsklass, kunde för de öfriga samhällsklasserna vara ytterst lämplig att bibehålla; samt slutligen inflytandet af en mängd personer i de högre kretsarne af samhället, hvilka i den indelta armén funnit ett lätt handterligt verktyg för utförandet af sina planer, äfven när dessa varit rigtade emot monarkens person.»* Jag skall endast uppläsa ännu några få rader: *»Vid derpå följande urtima riksdag»* — det var 1871 års urtima riksmöte — *gjorde visserligen regeringen ett fruktlöst försök att undanröjda en del af dessa svårigheter, men för alla dem, för hvilka icke indelningsverkets bibehållande utgjorde hufvudsak, blef det klart att, om indelningsverket skulle kunna ega bestånd, måste det kvarstå orubbadt. Det gamla politiska systemets anhängare hade nu spelat ut sin sista trumf. Regeringen hade med högst berömvärd ifver sökt göra hvad göras kunde för att åtminstone förskaffa oss ett skenbart försvar. Något annat var med indelningsverkets bibehållande icke möjligt.»* I spetsen för den förenings styrelse,

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

ur hvars skrifter jag citerat dessa ord, står såsom ordförande Herr Landshöfding P. A. Bergström och såsom vice ordförande Generalen Grefve C. M. Björnstjerna, hvarförutom åtskilliga andra af de Herrar, hvilka nu förordat Utskottets förslag, äro ledamöter i samma styrelse, att icke tala om alla dem, som äro medlemmar af föreningen, och det är derföre att så många af våra mest framstående riksdagsmän äro ansvariga för dessa omdömen, som jag ansett mig berättigad att fästa Kammarens uppmärksamhet på hvad de skrivit. Dessa Herrar hafva således offentligt förklaradt, att indelningsverket hvilat på orättvis grund, och att med dess bibehållande man endast kan förskaffa oss ett *skenbart försvar* — och ändå vilja de bygga på denna grund. Hvilket är då motivet för deras handlingssätt och yrkande om bifall till Utskottets förslag? Icke hörer det väl till svenskmanne sed att skriva ett och säga ett annat. Den broschyr, ur hvilken jag tillåtit mig några citat, är ej så gammal, att, sedan den utkom, några stora förändringar inträffat, den bär nemligen årtalet 1877. Det förefaller mig derföre högst anmärkningsvärdt, att de Herrar som gjort till sin uppgift att hos svenska folket inpregla den åsigt, att grunden för indelningsverket är orättvis, på samma gång det innebär en ofosterländsk tanke, att denna institution är ett slående uttryck af vår politiska vanmakt; att den är ett hån emot det svenska folket, emot dess historia och emot dess framtid, och att indelta armén är ett lätthandterligt verktyg för utförande af planer, rigtade *emot monarkens person*, och slutligen, att något annat än ett *skenbart försvar icke är möjligt med indelningsverkets bibehållande*; det är, sade jag, högst anmärkningsvärdt, ja, det är rent af oförklarligt, huru dessa Herrar, som inpregla sådana tänkesätt hos svenska folket, ändock vilja bifalla Utskottets förslag och således bygga vårt försvar på samma indelningsverk, som de så totalt utdömt. Mine Herrar, det är ej manligt, det är ej fosterländskt att gå till väga på ett sådant sätt.

Hans Excellens Herr Statsministern yttrade, att regeringen gör mycket till lindrande af de skatter, som hvila på jorden; och jag är den förste att med tacksamhet erkänna rigtigheten af denna uppgift. Jag betvivlar således icke ett ögonblick regeringens goda vilja, men jag skulle önska, att regeringen egde mod nog att, sedan man nu afslagit åtskilliga af Kongl. Maj:ts framställningar i denna fråga, framlägga ett förslag, grundande sig på den åsigt, Andra Kammarens majoritet uttalat. Jag tror att, sedan regeringen framlagt så många förslag, som varit afsedda att vinna bifall af Första Kammaren och af en minoritet inom denna Kammar, det vore skäl att en gång göra ett försök med ett förslag i det syfte, denna Kammarens majoritet uttalat — må hända skulle det lyckas bättre. Något värre kunde i alla händelser icke inträffa, än att förslaget bifölles af denna Kammarens majoritet och en minoritet i Medkammaren, eller precis motsatsen af hvad som jag nu hoppas måtte inträffa. Det fans för några århundraden sedan, då Sverige var uti det djupaste betryck och på branten af sin undergång, en stor man, som vågade lita på Sveriges allmoges och hade till sitt valspråk: »med Gud och Sveriges allmoge»; hvad han uträttade, känna vi alla. Det var med Gud och

Sveriges allmoge, som han lyckades rädda fäderneslandet. Jag skulle önska, att vår nuvarande älskade Konung ville göra ett försök med denna allmoge, för att få se, om icke med den något till fosterlandets bästa kan uträttas — och hans minne skulle blifva lika odödligt, som hans stora företrädares. Jag fortfar att yrka bifall till Herr Keys förslag.

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

I detta yttrande förenade sig Herr *Carl Aron Jönsson*.

Herr Philipsson: På sätt förut blifvit anmärkt, har diskussionen antagit karakteren af en offentlig omröstning. Det är derföre som äfven jag önskar att endast med några ord få till protokollet antecknad mitt votum i frågan. Jag kommer att rösta för bifall till Utskottets förslag, dels på grund af de skäl, som af flere föregående talare redan blifvit fullständigt utsagda, och dels emedan jag ej vill bidra till att gifva näring åt det inom och utom landet utbredda ryktet, att den svenska Riksdagen tvekar att vidtaga åtgärder till förstärkande af fäderneslandets försvar, oaktadt detsammans otillräcklighet allmänt erkännes. Medelst bifall till Utskottets förslag vederlägges detta rykte; och *att sådant sker*, tror jag vara till den grad af öfvervägande betydelse för häfdande af Sveriges anseende, att hvarje betänklighet mot förslagets detaljbestämmelser derför måste gifva vika.

Jag tänker dessutom allt för högt om det svenska folkets representanter, jag tror allt för mycket på den förmåga af utveckling, som ligger uti hvarje, i fäderneslandets sanna intresse fattadt beslut, för att icke hängifva mig åt *den* förhoppning, att, *om* representationen *nu* kommer till enighet uti den stora fosterländska angelägenheten, denna enighet skall bära de mest välsignelserika frukter och alltså inom en jemförelsevis kort tid leda till lösning på ett tillfredsställande sätt af mången vigtig fråga, hvars lösning ligger oss varmt om hjertat.

Herr Talman! Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Jag skall icke länge upptaga Kammarens tid, men då jag beslutit mig för att rösta för det af Herr Key framlagda skrifvelseförslaget, anser jag mig böra härför gifva några skäl.

Om det hade varit möjligt att vid denna riksdag komma öfverens om ett bestämdt förslag till härordning, som stält sig på grundvalen af Riksdagens år 1873 till Kongl. Maj:t aflättna underdåniga skrifvelse i denna fråga, hvarom åtminstone denna Kammare kunnat samla majoritet, så skulle jag hafva varit den förste att lemna min röst åt ett sådant förslag, emedan jag icke vill att frågan längre skall stå öppen. Men då jag i Utskottets framställning ser ett förslag, som icke skall gifva ro, emedan det är otillfredsställande, obilligt och orättvist, och sålunda, om det antages, skall uppkalla till nya och förtviflade strider, och mycket större sådana än vi hittills utkämpat, är det för mig omöjligt att kunna lemna min röst åt ett sådant förslag. Man har talat om att detta förslag skulle hvila på

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

de grunder, som 1873 års skrivelse innehåller. Jag bestrider detta på det allra bestämdaste. 1873 års skrivelse talar icke ett enda ord om lindringar, som Utskottet föreslagit, och som dess anhängare kalla detsamma som afskrifning, utan endast och allenast om *afskrifning*. Och på hvad sätt kan man komma till en afskrifning af indelningsverket? Jo endast genom att sätta indelningsverket på vakans och göra det deraf följande onus bestämdt. En skatt kan lindras genom statens mellankomst, på sätt Utskottet föreslagit, om den är till beloppet bestämd eller obestämd; men den kan icke afskrivas förr än den blifvit fixerad till en årlig och till siffran bestämd afgäld.

Det är således för mig omöjligt att kunna gå in på den åsigten, att detta Utskottets förslag hvilat på 1873 års skrivelse, så länge icke indelningsverket vid karlens afskedstagande öfvertages af staten, och rust- och rotchällaren i stället inbetalar årligen bestämda vakansafgifter till statsverket, på hvilka *afskrifning*, i samma mån som värnpligten utsträcker, beslutas och verkställas.

Det är visserligen sant, att Utskottets förslag kan föra oss till det mål vi önska, nemligen indelningsverkets och grundskatternas afskaffande, genom att, på sätt nu föreslagits, bereda lindringar i stället för afskrifning åt den enskilde för dessa skatters utgörande, och detta mål kan vinnas genom att Riksdagen för detta ändamål anvisar statsanslag, om ej på annat sätt, medelst gemensam votering. Regeringen, Utskottet och Första Kammaren hafva godhetsfullt anvisat oss denna väg, men *jag* måste för min del förklara, att jag icke vill vandra på densamma, förrän jag dertill af motpartiet tvingas. Tro Herrarne verkligen det skulle vara klokt och nyttigt för oss å ömse sidor, om vi tvingas att genom gemensamma voteringar det ena året efter det andra bevilja anslag, som på ordinarie stat uppföras till lindrande af indelningsverket och grundskatterna till sådana belopp, att på detta sätt i en ej aflägsen framtid man når det mål som eftersträvas, nemligen att få dessa skatter som statsinkomster värdelösa för statsverket.

Den vägen kommer jag att välja endast såsom en nödfallsutväg, men har nu, då jag såsom en medlem af den svenska representationen uttalat mitt ord i en stor och viktig fråga, dermed velat varna emot sådant förfaringsätt, hvartill man nu står i begrepp att föra oss. Jag vill efter bästa öfvertygelse städse öppet och ärligt verka för en rättvis lösning af denna stora fråga. På den vägen vill jag vandra och på den vägen skall indelningsverket äfven gå sin eviga hvila till mötes, och detta kan blott ske genom *afskrifningar* på detsamma i sammanhang med ökade öfningar för beväringmanskapet. Man har sagt att indelningsverket icke skulle blifva fastbundet genom antagande af Utskottets förslag. Jag tror emellertid, att om man icke vill gå den väg jag nyss anvisade, så torde det ej lida något tvifvel om att man åtminstone för långa tider måste kasta alla tankar å sido i detta fall, ty hur ärligt vår regering än derom menar, hafva vi dock ett veto emot oss i Första Kammaren, som icke skall försummas, lika litet hädanefter som hittills, och följden häraf måste blifva den, att Sveriges allmoge, som af ett sådant förfarande

skall anse sina rättigheter på ett djupt och allvarligt sätt kränkta emot gällande aftal med Kongl. Maj:t och kronan, skall med all den kraft, som står dem till buds, söka genomdrifva sina fordringar på den enda väg som sedermera återstår och är möjlig, och hvare den skall finna sitt starkaste stöd genom den anvisning regeringen och Riksdagen åt dem lemnat. För min del tror jag icke heller det kan vara nyttigt för svenska folket att ställa till nya strider emellan de olika tänkande i denna fråga vid hvarje riksdagsmannaval, strider, som icke kunna verka godt i afseende å den stora frågans framtida lösning, och strider, som skulle må hända verka derhän, att man glömmar andra för samhället stora och viktiga frågors lösning; men strider, som skola blifva ännu större än de hittills utkämpade, om man antager ett förslag, som icke allenast illa emottages af dem, som nu anse sig vara orättvist behandlade genom bibehållande af gamla orimliga skatter, utan jemväl af dem som skola bära de nya bördorna.

Angående
Forsvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Jag har uti Utskottets motivering funnit en sats, som jag för min del anser vara i högsta grad betydelsefull och hvarpå jag ber att särskildt få fästa Kammarens uppmärksamhet. Utskottet säger nemligen på sidan 40 i betänkandet:

»Liksom sålunda åtskilliga besvär, som ålegat rust- och rotehållarne, tillförne blifvit öfverflyttade på samhället i dess helhet, anser Utskottet billigheten kräfva, att äfven nu, då det ifrågasättes att genom ökade öfningar göra beväringen mera duglig att, i händelse af krig, fullgöra sin vapentjänst i linien, åt rust- och rotehållarne beredas skäligen lätnader i deras bördor.»

Hvad vill Utskottet med dessa ord uttrycka? Jo, helt öppet, att, om rust- och rotehållarne mottaga de lindringar i deras bördor som Utskottet föreslagit, så skall det vara Kongl. Maj:t tillåtet icke allenast att inkalla beväringen till ökade öfningar i linien, utan till och med att, i händelse af krig, för detta ändamål införa dem i hären och föra dem utom landets gränser, hvilket med andra ord är detsamma som utskrifning till krigstjänst utom ortförsvaret. Jag tror dock att knektekontrakten lägga bestämdt hinder i vägen för en sådan åtgärd och jag kan icke föreställa mig att regeringen tolkar knektekontrakten på det sätt att, mot ordalydelsen deruti, Konungen, emot rust- och rotehållarnes vilja, skulle ega rätt att under krig föra denna del af beväringen, som dessa kontrakt skydda för utskrifning, utom den ort, till hvilken den hörer för landets försvar. En förklaring öfver Utskottets i detta fall uttalade åsigt skulle vara rätt önskelig från regeringen, men huru denna än måtte utfalla, är detta försök att kränka den enskildes rätt dock för mig ett tillräckligt skäl att icke under någon förevändning rösta för Utskottets förslag.

Nu har man äfven framhållit, att frågan är så vidtomfattande, att den icke kan lösas på en gång, utan att detta måste ske så småningom. Men härvid är att märka, att den del af frågan, som afser grundskatternas afskrifning, har redan många gånger särskildt varit föremål för Riksdagens pröfning, och den del som berörer in-

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

delningsverkets afskaffande likaså; båda äro dock ännu oafgjorda. Hvad kan då vara orsaken till, att dessa frågor ännu stå olösta, då de, såsom man nu synes vilja, hvar för sig flera gånger redan varit af representationen behandlade, eller hvad är orsaken att man vill hafva härordningsförslaget först antaget? Låtom oss kasta om frågorna och först lösa frågan om skattebördornas rättvisa fördelning! Jag tror icke att jag misstagit mig om jag påstår, att Herrarne fortfarande jemväl då skola afslå våra framställningar, och ropet om egennytta och försvarsvägran från detta läger blifva lika stort som nu.

Att det af landtmannapartiet genom Herr Key framlagda förslaget går ut på att bereda ett fullt betryggande försvar för vårt land, har ingen af de talare som yttrat sig i frågan, så vidt jag fattat dessa yttranden, kunnat bestrida. Man har endast invändt, att frågan förfaller vid denna riksdag, att landtmannapartiet ej står vid sitt ord en annan gång, och att kostnaden för ordnandet af försvaret på detta sätt skulle blifva för dyr. Men då landtmannapartiet högtidligen förklarar sig vilja stå för detta förslag, kan jag icke se hvarföre detta skrivelseförslag icke kan antagas, helst det icke torde vara förenadt med någon fara att på några månader uppskjuta frågans afgörande. För öfrigt har ju regeringen i sin makt att inkalla oss till urtima Riksdag, om man anser att saken erfordrar en sådan skyndsamhet. Jag tror det vore klokt af regeringen, i fall den tviflar på vår ärlighet, att ställa oss på prof i detta hänseende och således för Riksdagen framlägga vårt förslag, utarbetadt till en organiserad plan för försvaret. I afseende på kostnaderna skall landtmannapartiet visst icke rygga tillbaka för dessa, om de blott fördelas lika på alla samhällsklasser efter förmågan att bära dem. Ja, jag är öfvertygad om, att ett förslag, omfattande hela den stora frågan och på sätt landtmannapartiet nu lagt fram den, skall mottagas med de varmaste känslor af befolkningen i landet, hvaremot ett förslag sådant som Utskottets, som lemnar oss i ovisshet om huru försvaret framdeles skall se ut, men deremot i visshet om, att ej någonsin blifva af med de skatter, som nu så hårdt och ojemnt trycka största delen af den jordbrukande befolkningen i landet, och som af allmänheten betraktas såsom både obilliga och orättvisa, skall mottagas med ett allmänt och stort missnöje.

Det var icke utan förvåning, som jag hörde den ledamot af Kammaren, som sitter främst på stockholmsbänken, förundra sig öfver, att vi icke ville gå in på Utskottets förslag, då de rättigheter, som enligt knektekontrakten blifvit oss tillförsäkrade, ej derigenom på något sätt blifvit kränkta. Jag vill emellertid försäkra den ärade talaren derom, att jag icke ämnar låta afpruta något på dessa rättigheter, om Utskottets förslag vinner Riksdagens bifall eller ej, huru man än i tillämpningen tänkt sig detsamma, och jag vågar tvärt emot den talaren påstå, att innehafvarne af knektekontrakten äro i sin goda rätt att bestrida hvarje steg till utveckling af beväringsinstitutionen, så länge man med bibehållande af indelningsverket anser att beväringen kan utskrifvas för att användas för annat ändamål än ortförsvaret, hvilket ej annat är än utskrifningar i en maskerad form.

Jag skulle kunna hafva mycket att tillägga, men vill icke längre upptaga Kammarens tid vid denna sena timme på natten, utan inskränker jag mig nu till att ansluta mig till dem, som yrkat bifall till Herr Keys förslag, under förhoppning att, om detta förslag vinner Kammarens bifall, man icke derigenom skall behöfva vänta länge på denna stora och viktiga frågas lösning. Och jag vill till sist i likhet med en föregående talare, som citerade en afliden stor konungs valspråk: »med Gud och Sveriges allmog», sluta med att uttala den förhoppningen, att vårt försvarsväsende snart blir ordnat på ett sådant sätt, att äfven vår nuvarande, innerligt älskade Konung så väl som Hans efterträdare skola kunna i farans stund finna landets trygghet och sjelfständighet under förtröstan på Gud och svenska folket.

*Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)*

Herr Torpadic: Den långvariga diskussionen, den sena timmen och det höga siffertalet som, derest talarne skulle nunereras, komme att fästas vid mitt namn, utvisande att jag är den 98:de talaren i ordningen — allt detta jemte min egen önskan manar mig att vara mycket kort — och jag inskränker mig således till att såsom ursäkt för mitt uppträdande endast hänföra mig till de skäl, som senast blifvit omnämnda af Herr Philipsson.

Jag ber få säga, att jag är en vän af indelningsverket, men jag lägger straxt dertill, att jag är en vän af detsammans militäriska grundsatsar och ingalunda älskar det derföre, att det hårdt trycker en viss samhällsklass, ty medgifvas måste, att detta senare är förhållandet. Jag var således en af dem bland Kammarens ledamöter, som i fjor vid enskilda sammanträden förenade sig om ett program i försvarsfrågan, som ungefär motsvarar det som vid denna riksdag blifvit framställt i en af Herr Dofsén väckt motion och hvilket beklagligtvis icke vunnit sympatier för sig inom Utskottet. När jag bekom Utskottets betänkande, såg jag deraf att man hade att välja emellan Utskottets förslag samt de förslag som blifvit framställda i Herr Danielsons, samt Herrar Lasse Jönssons, Carl Anders Larsons och Bruhns reservationer.

Då jag tillhör deras antal, som tro, att något måste göras för försvarsväsendet, och dertill snart, så skulle jag hafva gjort hvilken eftergift som helst, ja, slutit mig till hvilketdera af dessa förslag, hvarigenom något kunnat genast vinnas. Kom så denna diskussion samt under densamma Herr Keys förslag. Men då under denna diskussion jag icke hört någon reservant hårdt hålla på sitt förslag, synes det mig som om vi icke hafva att välja på mer än Utskottets förslag å ena sidan och Herr Keys skrifvelseförslag å den andra. För min del sätter jag Utskottets förslag icke särdeles högt, men dock högre än nämnda skrifvelseförslag. Jag vill dock icke upptaga Kammarens tid med att framställa mina små anmärkningar mot skrifvelseförslaget, utan inskränker mig till att säga, att det har åtskilliga fel, ja, ett hufvudsakligt sådant, som gör att jag måste på denna skrifvelse tillämpa skalden Kellgrens ord om sitt drömda ideal:

»— ett fel, ett fel allena
hennes lof fördunkla vill» —

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

denna skrifvelse är ej ett lagförslag, som *genast* kan antagas; den är ingenting annat än en vaxel, dragen på framtiden, och churu man här försäkrar, att denna vaxel skall blifva accepterad och jag är långt ifrån att betvilla acceptanternes önskan och goda vilja att infria densamma, så hyser jag dock icke samma visshet i afseende på deras förmåga att inlösa den. Den skickligaste sjöman, hvilken beseglat världshafven, kan icke alltid beräkna vindens kastning, han kan styra sin farkost upp emot vinden, ja han kan kämpa mot vinden; men han är icke herre öfver vindens *riktning*. Sak samma med politikern; han är underkastad enahanda lag. Ty hvem kan säga, hvilka nya anspråk som kunna uppväxa, hvilka vindkast, som kunna uppstå. Jag behöfver i detta hänseende blott återöpa hvad min ärade vän och granne här nere till venster, Herr Rundbäck, nyss anförde. Jag ser mig således nödsakad att i urnan lägga mitt ja för Utskottets förslag.

Jag beklagar, att under den långa diskussionen många bittra yttranden blifvit fälda, många beskyllningar blifvit gjorda; till intetdera skall jag göra mig skyldig, men ber dock att till den ärade talaren på bohuslänsbänken, hvilken yttrade något derom att städerna kunde komma att få stå ensamma i fråga om försvarsväsendet, få ställa den erinran, att jemväl invånarne i Sveriges städer ofta och med heder klädt blodig skjorta för fäderneslandet, i hvilket afseende jag blott vill nämna den urgamla stad, hvars ovärdige representant jag är; denna stad har ofta fått bära dagens tunga och hetta.

Jag tror att, äfven om man »med partisinnets mest finslipade synglas analyserar det blod, som flutit under striderna för värnandet af vårt fäderneslands sjelfständighet, man icke skall kunna urskilja hvilket som flutit ur landtmannens eller stadsinvånarens ådror; man skall i detta blod icke finna mer än *en färg* — den *svenske mannens*.

Det har varit svårt för mig, som är en fredlig man, att här uppträda, och jag har länge sökt någon ljuspunkt att dervid fästa mitt hopp. Då har det glädt mig att höra representantens för Södra Tjust uttryck: »ögonblickets svallvågor», och derpå vill jag taga fasta, ty *ögonblickets* äro de, och dessa svallvågor, de må torna sig hur högt som helst och flyta hvar till vilja, de flyta dock alltid inom kort till den strand, som ingen af oss vill skada — till *fäderneslandets*.

Herr P. Erik Andersson: Jag önskar endast i korthet angifva min egen ståndpunkt i frågan. Då jag först genomläste skrifvelseförslaget, tilltalade detsamma mig ganska mycket. Men då ett antagande af detta förslag vore, efter mitt sätt att se saken, ett rent afslag, kan jag derpå icke gå in. Ty man kan icke veta hvilka vindar som framdeles komma att blåsa, eller om man någonsin kommer att förena sig om ett arméförslag, bygdt på de i detta skrifvelseförslag angifna grunder. Jag är icke heller fullt tillfredsstäld med Utskottets förslag; men då jag anser, att något nu måste göras, yrkar jag bifall till detsamma.

Herr Wieselgren: Man erinrade oss nyss om bondeståndets vid 1812 års riksdag uttalade önskingar, och den talare, som gjorde det, slutade med ett uttrycksfullt: »mine Herrar, det är nu 65 år sedan!» Ja det är sant, det är 65 år sedan, men jag ber få påminna om, att just de fordringar, som lågo bondeståndet närmast om hjertat, och som ännu äro ouppfyllda, stodo i det närmaste sammanhang med ständsförfattningen och de förutsättningar, ur hvilka densamma uppvuxit. Så länge dessa fyra stånd funnos, kunde dylika fordringar icke gerna med något eftertryck göra sig gällande; inen sedan 1867 har förhållandet visserligen blifvit annorlunda. Och, mine Herrar, stå vi icke midt i en boutredning efter vår månghundraåriga ståndstid? Hafva icke, såsom Hans Excellens Statsministern på förmiddagen antydde, åtskilliga af dessa bondeståndets fordringar redan blifvit tillgodosedda? Om det emellertid är en sanning, att utredningen af ett större enskildt bo är en svår sak, att det redan i ett sådant kräfvos tid och tålmod att hinna till slutet, då man ju alltid har att tillfredsställa eller göra jemkningar emellan fleres motsatta anspråk och intressen, måste man då icke ock medgifva, att det ännu mindre torde vara lätt att verkställa en sådan boutredning, när delegarne i boet äro olika klasser af ett helt folk? Men skiftet pågår likväl som bäst, och det förslag, som nu föreligger, är efter min tanke i någon mån en åtgärd för sakernas lösning. Den mil-lion, som nu erbjudes, är icke den i *praktiskt* hänseende liktydig med en afskrifning, kan den åtminstone icke få gälla såsom ett bevis på vår önskan att fortfarande vidga vägen för en åtrådd enighet, den väg, å hvilken redan för länge sedan en af våra store skalders såg »upp till statens nya tempel tåga, o: skilda flockar, men ett brödrafolk.»

Då det i denna sak gäller vårt yttre försvar och vår inre styrka, vill jag för min del icke undandraga mig att rösta bifall till Utskottets förslag. Jag gör det, utan att stödja mig på något påstående om »landets mening» i frågan, men till representanten på dalabanken ber jag att få rigta den erinran, att, om ä: vissa städer kallas *sjö-städer*, så ligga de dock icke *i sjön* utan *på landet*, och torde därför icke ens deras representanter böra betagas rätten att få uttala sin åsigt om landets opinion eller fränkännas egenskapen att i någon mån kunna vara ett uttryck för densamma.

Herr H. Schultz: Herr Grefve och Talman! Mine Herrar! Lika-som jag vid 1875 års riksdag ansåg det såsom en pligt för mig att biträda ett härordningsförslag, som skulle så skyndsamt som möjligt stärka vårt försvarsväsende, är jag beredd att äfven i år göra sam-maledes. Af alla de förslag, som blifvit framlagda, är det antag-ligen endast Utskottets, som möjligen har någon utsigt att vinna Kammarens bifall. Ehuru jag icke är till freds med detta förslag, hufvudsakligast därför, att värnpligtiges tjenstgöringstid o: är ut-sträckt till 90 dagar, skall jag dock lemna min röst för detsamma. Efter de tvenne sakrika och såsom vanligt i högsinnad fosterländsk anda af Hans Excellens Herr Statsministern i går och i dag i Kam-maren hållna anföranden borde det, efter min uppfattning, vara klart

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

för Kammarens ledamöter, att man icke längre bör eller ens ha rättighet att uppskjuta denna viktiga fråga. Då Hans Excellens framhöll nödvändigheten af att frågan nu lösas, och att om Kammarerna förkastar Utskottets förslag, som af Första Kammarerna med stor majoritet antagits, ordnandet af landets försvar måste blifva taga på sig det dryga ansvaret för ett afslag. Jag för min del vågar åtminstone ej göra det. Den ärade talaren från Södra Tjust yttrade, att han tror att om Utskottets förslag antages, så kommer ej Riksdagen att inom de första 15 åren utsträcka tiden för värnpligtiges tjänstgöring till 90 dagar, utan då blir den endast 62 dagar under lång framtid.

Min öfvertygelse är deremot, att när behofvet det kräfver skall säkerligen Riksdagen ej motsätta sig en sådan utsträckning af tjänstgöringstiden, och denna öfvertygelse kan ju vara lika god som hans tro och neutralisera densamma. Det har af många sagts, att de lindringar, som blifvit erbjudna rust- och rotehållarne, icke skulle af dem emottagas. Ja, det är möjligt, att de af landtmannapartiet, hvilka äro rust- och rotehållare, ej skulle vilja göra det, men man har icke någon visshet, att flertalet af landets rust- och rotehållare, om de sjelfve sattes i tillfälle att gifva ett svar härpå, skulle vägra emottaga dessa lindringar. Jag är tvärtom för min del öfvertygad, att de skulle med tacksamhet emottaga dem.

För den händelse så sorgligt skulle inträffa, att det af Herr Key framlagda skrifvelseförslaget af Kammarerna antages, så kan jag ej underlåta att, då de flesta af Konungens rådgifvare äro här närvarande, uttala en underdänig önskan, att Konungen måtte upplösa denna Kammarer och förordna om nya val till nästa Riksdag, ty endast derigenom kan visshet erhållas, om svenska folket vill förkasta det förslag till vårt försvarsväsendes ordnande, som Första Kammarerna med så stor majoritet redan antagit och för hvilket en stor minoritet i denna Kammarer tillkännagifvit sig komma att rösta. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Werner Ericson:

Herr Staaff: Jag önskar blott tillkännagifva, att jag kommer att rösta för bifall till Utskottets förslag.

Herr Lasse Jönsson: Jag tillåter mig erinra Herrarne att jag reserverat mig inom Utskottet, och att min skriftliga reservation finnes vidfogad betänkandet. Jag har der närmare framställt mina tankar, huru den stora frågan bäst skulle kunna lösas. Men då mitt förslag ej vunnit något understöd i Kammarerna, vill jag naturligtvis icke vidhålla detsamma, utan sluter mig till det bland andra förslagen, som närmast öfverensstämmer med min reservation, d. v. s. Herr Keys skrifvelseförslag, hvartill jag sålunda yrkar bifall.

Herr M. Trulsson: Som det är sent på aftonen och diskussionen varat tillräckligt länge, vill jag endast angifva min ställning

till denna fråga, hvilken är den, att jag hvarken kan rösta för Kongl. Maj:ts proposition eller för Utskottets förslag, utan förenar mig om det af Herr Key under gårdagen framställda skrivelseförslag. Vinner detta Kammarrens bifall, så hyser jag den förhoppningen, att regeringens välvilligt skall taga detsamma i öfvervägande. Ännu är ej all utsigt ute att få den stora frågan löst på ett sätt som kan lända till fosterlandets bästa.

Jag yrkar bifall till Herr Keys skrivelseförslag.

*Angående
försvarsväsen-
dets ordmände.
(Forts.)*

Herr Benjaminsson: Jag får beklaga att jag icke kan bifalla hvarken Kongl. Maj:ts proposition eller Utskottets förslag i den nu föreliggande frågan, emedan de ersättningar, som deri blifvit föreslagna till rust- och rotehållare, icke på långt när godtgöra de förökade fordringar, som föranledas genom införandet af den allmänna värnpligten. Jag får för den skull yrka afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition, som Utskottets förslag och bifall till det af Herr Key afgifna skrivelseförslaget.

Herr Hans Andersson: Då Kammarrens tålmod tyckes vara alldeles uttömdt och tiden är så långt framskriden, att sabbaten redan inträdt, skall jag afstå från ordet och inskränka mig till att instämna med dem, som yrkat bifall till Herr Keys skrivelseförslag.

Herr Lundberg: Jag anhåller att få förklara, att jag på grund af hvad i frågan förekommit och under närvarande omständigheter anser mig böra deltaga i bifallande af hvad Utskottet föreslagit; men hade jag eljest varit benägen att antaga det af Herr Bruhn reservationsvis afgifna förslag, om det inom Kammarren tillvunnit sig det afseende, detsamma torde förtjenat.

Herr N. J. Boström: Jag afstår från ordet och ber endast få tillkännagifva, att jag kommer att rösta för Herr Keys förslag till skrivelse.

Herr Johannes Jonsson: Efter den uttömmande diskussion, som i denna fråga förts, vill jag icke besvära Kammarren, i synnerhet vid denna sena timme, med något längre anförande. Jag ber endast få tillkännagifva, att jag, med afslag å Utskottets hemställan, instämmer i det af Herr Key afgifna skrivelseförslaget.

Herr Meijer: Då det synes deraf att mitt namn först nu uppropas, att jag mycket sent begärt ordet, är det påtagligt, att jag icke ämnar yttra något i sak. Men som denna diskussion antagit karakteren af öppen omröstning, vill äfven jag tillkännagifva min mening. Jag får då säga, att jag kommer att rösta för Utskottets förslag. Men jag gör det icke derföre att jag är stadsrepresentant och jag vågar påstå, att alla de, som känna mig, mer än väl veta, att inga enskilda intressen ligga till grund för mitt votum i någon fråga, utan endast derföre, att jag anser förslaget gå i

Angående en för landet gagnande och lämplig riktning samt bidraga till åstadkommande af ett för landet någorlunda tidsenligt försvar.

försvarsrådens ordnande.
(Forts.)

Grefve Wachtmeister: Jag ber endast få tillkännagifva, att jag röstar för Utskottets förslag.

Herr Casparsson: Jag kan ej annat än beklaga den taktik, som vid diskussionens förande blifvit följd. Jag satt i går och dröjde i det längsta att anmäla mig till ordets erhållande, under förväntan att ifrån landtmannapartiets sida några anmärkningar skulle framställas mot Utskottets förslag. Men endast få sådana gjordes då. Man tycktes ännu tiga i hjel frågan. I dag åter hafva en mängd anmärkningar blifvit framställda; och jag tror mig icke hafva saknat anledning att upptaga dem till bemötande och belysande, men då jag nu först efter midnatt fått ordet, medgifver jag att det är för sent.

En ärad representant på kalmarbänken framställde en fråga till Kammaren, som jag ber att för min del få besvara. Han frågade nemligen: var det en olycka för landet, att 1871 års härordningsförslag förkastades? Jag svarar för min del: Ja, *det var en olycka*. Han vädjade till historiens dom. Jag vädjar till den samma; det skulle glädja mig, om han finge rätt och jag orätt.

Till återtjenst anhåller jag hos honom, att han å sin sida måtte besvara en annan fråga, som jag i går framställde. Frågan lydde: *anser Herr Key, att en försvarsorganisation, byggd på de i hans skrifvelseförslag uppställda grunder, kan genomföras utan att antaga principen om lottning?* Jag tror det vara af stor vikt att få denna fråga besvarad. Han talade om politiskt allvar. Jag vill tro, att han icke saknar sådant. I detta politiska allvars namn anhåller jag, att han öppet och oförbehållsamt tillkännagifver sin mening i frågan. För min del anser jag det, vara omöjligt att på de i hans skrifvelseförslag uppställda grunder bygga ett försvar, utan att på samma gång medgifva lottning. Jag vet icke hvilket svar han kommer att lemna i frågan; visserligen skulle jag beklaga, om han verkligen skulle få anledning att sätta sig och sörja »i sin lilla vrå bland bergen»; men han vore ännu mera att beklaga, om fäderneslandet genom någon hans tillskyndelse skulle få skäl att sörja i sin vrå af verlden. Skulle Kammaren i full konsekvens med Herr Keys förslag vara beredd på *lottningen*, så fruktar jag icke så mycket för följderna af förslaget, men utan att detta blifvit tydligt och klart uttaladt, fruktar jag dem mycket.

Herr Bruhn: Af de många talare, som yttrat sig i denna fråga, har jag icke hört någon mera än Herr Lyttkens instämna i min reservation. Jag beklagar, att vi två kommit att stå ensamma om denna mening; jag beklagar det, trots hvad den ärade representanten ifrån Uddevalla hänfullt yttrat angående den i reservationen föreslagna öfningstiden af 45 dagar. Jag vill dock icke vidare svara på denne ärade representants yttrande, utan ber endast få förklara, att jag, med vidhållande af mina åsikter i öfrigt, ansluter

mig till den förändring i 2 mom. af min reservation, som Herr Lyttkens föreslagit.

*Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)*

Friherre Koskull: Af flera skäl anser jag mig uppmanad att gifva till känna, det jag i denna fråga kommer att rösta för Utskottets förslag.

Herr Leijer: Jag har tillföre uttalat mig tillräckligt i denna fråga för att ingen skall kunna misstänka mig för nihilism. Icke heller fruktar jag, att någon skall tro mig vara motståndare till lindringarne, äfven om dessa lindringar tillkomma andra än dem den ökade bördan drabbar. Jag har dock ansett mig böra förklara, att jag kommer att rösta för Utskottets förslag. Men ett ord vill jag tillägga.

Den, som i går först höjde nihilismens fana, har i dag visat att han, trots det han vill uppskjuta denna fråga, dock anser den så viktig, att han uppmanat regeringen att sammankalla en urtima Riksdag för att lösa densamma. Detta förefaller mig underligt. Men icke mindre underligt och naivt synes det mig, att han kan hysa någon förhoppning derom att, derest regeringen skulle till Riksdagen framlägga ett förslag, fotadt på de svaga grunder som skrifvelseförslaget innehåller, ett sådant förslag skulle af Riksdagen kunna mötas med godkännande och gå lätt och ledigt igenom.

Slutligen förklarade han att, om han misstog sig, han skulle sätta sig i sin lilla vrå bland bergen och sörja hela sitt återstående lif öfver tio års förspildt arbete för fosterlandet. Jag säger: »gå i kloster Ophelia» — men gör det genast! —

Herr Sjöberg: Jag skall icke med många ord förlänga öfverläggningen i detta ämne. Jag har vid föregående riksdagar uttalat mina åsikter i denna fråga och vill icke nu framkalla bittra och sorgliga minnen. Icke heller har jag någon lust att inlåta mig i striden för dagen, och jag har därför begärt ordet endast för att få till protokollet antecknad det enkla och korta tillkännagifvande, att jag i den votering, som sannolikt förestår, skall afgifva min röst för Utskottets förslag.

Friherre A. H. Fock: Jag ber endast få till protokollet antecknad, att jag kommer att rösta för Utskottets förslag.

Herr Lars Johan Larsson: Jag har begärt ordet endast för att gifva till känna att jag kommer att rösta för det af Herr Key framlagda skrifvelseförslag.

Herr Sven Andersson: Jag har begärt ordet endast för att tillkännagifva, att jag kommer att rösta för det af Herr Key framlagda skrifvelseförslaget.

Herr Key: Jag ämnar alldeles icke bemöta hvad några af de siste talarne ansett tillständigt att enskildt tillvita mig, utan har

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

begärt ordet endast för att besvara Herr Casparssons till mig direkt ställda fråga.

Jag trodde mig nästan redan i går afton hafva besvarat denna fråga, då jag till genmål på den ärade representantens från Wexjö äfvensom på Herr Axel Bergströms yttranden nämnde, att den nuvarande rekryteringen för så väl den indelta som den värfvade armén uppgår till omkring 2,500 man ärligen och då jag vid sådant förhållande hemstälde, om man icke har skäl antaga, att mot högre betalning dubbelt så många skulle kunna erhållas på frivillighetens grund?

Herr Casparssons fråga till mig nu, huru vida skrifvelseförslaget innebär någon lottning eller icke, är för öfrigt mycket lätt att besvara. Jag säger endast: derom skall icke jag utan *svenska folket* döma. Så länge det svenska folket *vill* betala, blir det ingen lottning; och när det svenska folket *icke* längre vill betala, då blir det lottning.

Flere af Kammarens ledamöter hördes instämma i Herr Keys anförande.

Herr E. G. Boström: Jag har begärt ordet endast för att tillkännagifva, att jag kommer att rösta för Utskottets förslag.

Herr Hagerman: Äfven jag har begärt ordet för att förklara, att jag ämnar rösta för Utskottets förslag.

Herr And. Peter Andersson: Jag vill endast tillkännagifva, att jag kommer att rösta för skrifvelseförslaget.

Herr Joh. Em. Jansson: Jag ber att få tillkännagifva, att jag kommer att rösta för Utskottets förslag.

Herr Johannes Andersson i Knarreвик: Jag kommer att vid voteringen rösta för Herr Keys skrifvelseförslag.

Herr Ola Nilsson: Jag vill tillkännagifva, att jag kommer att afgifva min röst för det af Herr Key framlagda skrifvelseförslaget.

Herr Smedberg: Jag har begärt ordet endast för att förklara, att jag kommer att votera för bifall till Herr Keys skrifvelseförslag.

Herr Jonas Jonasson i Rassebygd: Jag har begärt ordet för att få tillkännagifva, att äfven jag kommer att rösta för Herr Keys skrifvelseförslag.

Herr Westerdal: Af den åsigt, att något nu bör åtgöras i föreliggande fråga, instämmer jag uti det af Herr Lyttkens framställda yrkande.

Herr Johannes Andersson i Ryssby: Jag vill också tillkännagifva, att jag skall rösta för Herr Keys skrivelseförslag.

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Herr J. Erickzon: Jag vill endast gifva till känna, att jag kommer att rösta för det af Herr Key framlagda skrivelseförslaget.

Herr Olof Olsson: Äfven jag får gifva till känna, att jag röstar för Herr Keys skrivelseförslag.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade, beträffande *punkten 2 mom. A* yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, dels afslag å samma hemställan och bifall i stället till det af Herr Key framställda skrivelseförslaget, dels ock att Herr Bruhns reservation, i hvad den afsåg berörda moment, måtte bifallas. Herr Talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden samt förklarade sig anse röstöfvervigt förefinnas för bifall till Utskottets förslag. Votering begärdes. I anledning deraf, och för bestämmande af kontrapositionen, upptog Herr Talmannen å nyo de öfriga yrkandena, af hvilka det på bifall till Herr Keys förslag nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men jemväl rörande kontrapositionen äskades votering; och skedde alltså först uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen antager yrkandet om bifall till det af Herr Key framställda skrivelseförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till Herr Bruhns reservation, så vidt densamma afser Andra punkten i Särskilda Utskottets förhandling af förslaget till värnpligtslag m. m. utlåtande N:o 1 *mom. A*;

Den votering, som företogs enligt denna proposition, utföll med 102 Ja mot 92 Nej, i följd hvaraf propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Särskilda Utskottet för behandling af förslaget till värnpligtslag m. m. hemställt i andra punkten af utlåtandet N:o 1, *mom. A*, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit det skrivelseförslag, som af Herr Key blifvit framstaldt.

I den senare omröstningen afgåfvos 86 Ja mot 104 Nej; hvadan Kammaren beslutit i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Sedan utgången af omröstningen för Kammaren tillkännagifvits, anmälde reservation mot beslutet af Herrar Grefve *Björnstjerna*, *Johan Johansson* i Bergsäng, *Bergius*, *Linder*, *Fredenbergh*, *Grill*, *Axell*, *Casparsson*, Friherre *Lagenfelt*, *C. J. Brodén*, Friherre *C. E. Fock* och Herr *Petre*.

Utskottets förslag i *punkten 2 mom. B och C* äfvensom de särskilda yrkanden, som i afseende å dessa moment under öfverläggningen förekommit, förklarades derefter hafva förfallit i följd af det beslut, Kammaren fattat rörande mom. A.

Punkten 3.

Lades till handlingarne.

Punkten 4.

Sedan propositioner gifvits å så väl bifall som afslag, blef denna punkt af Kammaren afslagen.

Punkten 5.

Bifölls.

I anseende till den långt framskridna tiden uppsköts den vidare föredragningen af förevarande utlåtande till nästa sammanträde; och åtskildes Kammarens ledamöter kl. $\frac{3}{4}$ 1 på natten.

In fidem
Gustaf Westdahl.